

Directa

periodisme cooperatiu per la transformació social

Núm. 453 del 2/5 al 15/5 de 2018 2€

Atracar a mar obert

Les empreses de creuers es beneficien de l'absència de control mediambiental, l'elusió d'impostos i la precarietat laboral

pàg. 4-11

EDITA

La Directa SCCL

C. Riego, 37, baixos esquerra

08014 Barcelona

Tel: 935 270 982

Mòbil: 661 493 117

directa@directa.cat

www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

Aquesta publicació intenta escriure amb un llenguatge no sexista i no androcèntric.

La Directa no comparteix necessàriament les idees expressades als articles d'opinió.

QUI SOM?**A fons**

Grup d'investigació

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela i Guille Larios

Impressions

Laia Alsina i Àlex Romaguera

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso i Joan Mas

Expressions

Misael Alerm i Àlex Romaguera

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia i Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó i Estel·la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida i Lluís Ràfols

Correcció

Èlia Olivan

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Lola Fernández, Gerard Casadevall, Diego Muñoz i Pau Fabregat

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió

Estel·la Marcos

Publicitat i distribució

Paula Rodríguez

Gestió web

Nodo50

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS COL·LABORADORS:

Gironès, la Selva, Pla de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt Empordà ('La Fissura'); Osona ('El Setembre'); Maresme; Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix'); Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf ('Xarxa Penedès'); Vallès Oriental; Vallès Occidental; Barcelonès ('La Intervia'); El Camp; Terres de Ponent; Castelló; València; Mallorca ('Aguait'); Eivissa; Menorca; Perpinyà i Terres de l'Ebre, El Salto, La Marea, Pikara, Argia, Ahötsa, Soberania Alimentaria

CONTACTES:**General** directa@directa.cat**Redacció** redaccio@directa.cat**Subscripcions** subscripcions@directa.cat**Publicitat** publicitat@directa.cat**Distribució** distribucio@directa.cat**PORTADA: NEGRESOLOR**

La Directa rep una subvenció estructural de la Generalitat de Catalunya pel fet de ser un mitjà en llengua catalana, que suposa menys d'un 2% del pressupost. Per això hem de posar el seu logotip.

SUMARI

A FONS

4-11

Els perills del creuerisme

Symphony of the Seas s'ha convertit en l'emblema dels vaixells d'oci a gran escala, un model de turisme que amaga greus abusos laborals i elevats nivells de contaminació. Un reportatge de Gemma Garcia, Jesús Rodríguez, Maties Lorente i Adrià Crespo. Amb fotografies de Victor Serri i portada de Negrescolor.

MIRALLS

12-15

Entrevista a Óscar Martínez

El periodista d'*El Faro*, un mitjà de comunicació referent a l'Amèrica Llatina, ens endinsa al Salvador, les històries de les bandes, els riscos per les fonts i les maneres d'explicar-ho. Hi parla Gemma Garcia. Fotos de Miguel López Mallach.

IMPRESSIONS

16-18

Dubtes raonables

Juan Manuel Pericás i Xavier Garcia reivindiquen la reflexió. Amb il·lustració de Joan Alturo.

Recuperar la consciència de classe

Roser Palol sobre el dret de vaga. Amb il·lustració de Bernardo Bagulho.

CRUÏLLA

19-21

Front comú davant del turisme

Entitats de tretze regions europees creen la xarxa SET (Sud d'Europa enfront de la Turistització). Aposten per consolidar les lluites incipients de ciutats i territoris que s'oposen als efectes del turisme industrial. Un reportatge de Guille Larios.

RODA EL MÓN

22-26

Sandinistes contra orteguistes

Xavier Ruiz Ribes ens explica en primera persona la revolta als carrers de Managua (Nicaragua).

La censura a Egipte

Article de Marc Español sobre el bloqueig dels mitjans de comunicació.

Ucraïna, la guerra silenciada

Una anàlisi d'Abel Riu.

EXPRESSIONS

27-31

Triomfs i reptes de la il·lustració

Clara Bara Palma parla amb Clara Gispert, Zinteta i Joan Turu per conèixer l'estat actual d'aquest ofici.

El relat de Júlia Bacardit

Amb il·lustració de Clare Nelson.

Ressenya de 'Papeles de plomo'

Vicent Galiana ens parla de la brigada uruguaiana a la Guerra Civil Espanyola.

INDIRECTA

32

Entrevista a Anna Freixas

Àlex Romaguera conversa amb la psicòloga sobre la sexualitat de les dones en l'etapa postmenopàusica, un tema silenciado durant dècades que ha sortit a la llum gràcies a la lluita feminista. Amb una fotografia de Roser Gamonal.

Comunitat Directacoop

Caliu Directa

Text: Maties Lorente | @mtslorente
Fotografies: Victor Serri | @_ittos_

Un any més ho heu tornat a fer. Passava un quart d'hora de l'obertura de les portes de l'Ateneu Popular de 9 Barris i les entrades per a la festa de la DIRECTA ja s'havien exhaurit. Encara no havien començat els concerts, el plat fort de la nit, però ja havíeu omplert un autocar per seguir amb Rafa Burgos la Barcelona indigna. Després ho va tornar a fer amb el bar de l'ateneu, ple a vessar per seguir el monòleg de Maria Rovira i Ana Polo i la seva anàlisi crítica del discurs dels videoclips de Melendi.

I quan va començar La Otra i les seves Locas del Co. l'edifici bullia tant com quan era una planta asfàltica, però els fums i les substàncies tòxiques s'havien convertit en amor i sororitat. No va parar de fer-ho durant tota la nit: primer amb els interludis de Fills de la Flama, després amb els ritmes jamaicans de Soweto. Amb Chocolate Remix el sostre quasi explota com una olla pressió sobreescalfada. Sort que les DJ Partisana i Black Sheep feat Jotaemi van servir de vàlvula d'escapament. Encara no ens ho creiem. Ho heu tornat a fer. I ja van dotze anys.

L'espina

EL NEGOCI IMPOSTOS LABORALS

Les banderes de les Bahames, Panamà i les illes Verges, amb càrregues impositives i regulacionals baixes

Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega

Jesús Rodríguez | @albertmartnez

El Symphony of the Seas abandona el moll Adossat del Port de Barcelona amb tant passatge com habitants té Sallent, prop de 7.000, i amb la bandera de les illes Bahames onejant. Després s'hi amarran l'MSC Fantasia, de bandera panamenya i catorze xemeieies, i el Celebrity Reflection, registrat a Malta. Al moll Barcelona s'hi ancora The World, un vaixell residència per a persones milionàries on les cabines són de propietat. Només l'última setmana d'abril van passar 29 creuers per Barcelona, on van desembarcar 2.717.694 creueristes l'any 2017, un 1,27% més respecte al 2016, segons dades del Ministeri espanyol de Foment. Als ports balears l'increment en l'últim exercici va ser d'un 8,56%, a València d'un 2,25% i a Tarragona d'un desorbitat 282%. La indústria creix a un ritme trepidant: dels 17,8 milions de passatge el 2009 als 27,2 previstos enguany pel lobby creuerístic Associació Internacional de Línies de Creuers (CLIA). Cada vegada vaixells amb més capacitat solquen les aigües i cada vegada són més els beneficis de les grans companyies, com els de la capdavantera Carnival Corporation, que va tancar el 2016 amb un 58% més de guanys que l'any anterior. Per contra, el rastre mediambiental d'aquestes ciutats flotants és devastador, la càrrega impositiva mínima i les condicions laborals extremes.

Tant és que les tres grans corporacions, que copen més del 80% de la indústria de creuers, tinguin la seu social als Estats Units. El que regeix els impostos a pagar, els drets laborals, les lleis ambientals, la seguretat de la nau i els crims a bord són els colors de la bandera. Tots els creuers de Royal Caribbean i de Norwegian Cruise Line estan registrats a les Bahames, i els del gegant del sector Carnival Corporation a les Bahames i Panamà. Però l'afinada maquinària per maximitzar beneficis no acaba aquí. A més de l'embarcació, les filials propietàries, en la majoria dels casos, tributen a paradisos fiscals i les matrius empresarials també: Panamà, Libèria, les Bermudes... L'empresa Royal Caribbean, per exemple, a la república africana de Libèria, on es pot constituir una empresa en un sol dia si tens director i accionista, i on no s'han de pagar impostos si l'activitat es realitza fora del país. I el seu vaixell Symphony of the Seas enarbora la bandera de les Bahames, que -juntament amb Panamà, Bermuda i Malta- és molt flexible amb l'edat de jubilació dels vaixells. Segons una base de dades elaborada per la Universitat de Columbia, el 2015 només un de 159 creuers d'empreses estatunidenques hissava la bandera d'aquest país.

Així és com les principals propietats de les empreses capdavanteres figuren a la llista Forbes. Micky Arison,

EL DRETS ALS A LA DERIVA

panamà o Malta permeten a les grans corporacions creurístiques eludir les regulacions mediambientals i sotmetre la tripulació a condicions de treball extremes

En més de dirigir Carnival Corporation, és propietari de l'equip de bàsquet de l'NBA Miami Heat i una de les persones més riques de Florida. L'israelià Eyal Ofer va heretar l'imperi Royal Caribbean del seu pare i també és propietari de la immobiliària internacional Global Holdings. L'accionista majoritari de Norwegian Cruise Lines és Leon Black a través del fons d'inversió Apollo Global Management, que el 2013 va comprar la immobiliària Altamira del Banco Santander. I els suïssos bilionaris Gianluigi i Rafaela Aponte es troben al capdavant d'MSC.

Matrícules amb privilegis

No guarden cap vincle genuí amb el propietari del creuer, però li reporten molts beneficis. Les anomenades banderes de conveniència -FOC per les sigles en anglès (Flags of Convenience)- de les embarcacions combinades amb el registre deslocalitzat (a paradisos fiscals o països amb baixa fiscalitat) de les corporacions té un impacte directe sobre els comptes anuals del sector. Així mateix ho reconeix Carnival Corporation en el seu darrer informe financer, on assegura que tots els ingressos obtinguts "estan exempts d'impostos o subjectes a impostos mínims", i alerta de l'impacte que suposaria un canvi en la legislació. El 2017, el grup va guanyar 928 milions de dòlars, que van quedar en 884 nets després d'abonar els impostos. Per tant, la companyia només va assumir un 4,7% en tributs, un percentatge mínim si es té en compte que als Estats Units, només amb l'impost de societats -malgrat la reforma de Trump, que va reduir-lo un 20%- , hauria pagat el 15%. Per al professor canadenc Ross Klein, expert en creuers, utilitzar aquest artefacte "és part del model de negoci corporatiu de la indústria de creuers" perquè permet "eludir impostos i normativa laboral".

Darrere les banderes de les Bahames, Malta, Panamà o les Bermudes s'amaga també la desprotecció d'una tripulació conformada per desenes de nacionalitats. Gent de les Filipines, el Carib, l'Índia i Llatinoamèrica, principalment, treballen amb contractes temporals d'entre sis i vuit mesos, sense cap dia lliure, amb jornades laborals que sumen entre 70 i 80 hores setmanals i salaris baixos, que sovint se sustenten amb les propines. Separades de la vida luxosa de coberta, per sota també hi viuen centenars de treballadores en petites cabines compartides, la majoria personal d'hotel i de càtering. A més, com va denunciar la campanya Sweatships, impulsada per War or Wants i International Transport Federation (ITF), sovint es pot determinar qui treballa on i quin salari percep pel sexe i la nacionalitat o el color de la pell: "És un món profundament estratificat i jeràrquic".

Carnival Corporation, companyia líder del sector, va tancar el 2016 amb un 58% més de guanys que l'any anterior

Les jornades laborals sumen entre 70 i 80 hores setmanals, els salaris són baixos i sovint se sustenten amb les propines

Una treballadora peruana d'una de les principals empreses del sector amb qui hem contactat no ha accedit a parlar, tot i fer-ho de forma anònima, perquè assegura que no pot respondre "per protocol de l'empresa". Una enquesta d'ITF entre 400 treballadores de creuers mostra que el 95% treballa set dies a la setmana, amb un temps molt restringit de descans. Més d'una tercera part ho fa amb una jornada laboral de dotze hores. "Molts vaixells són un microcosmos flotant dels pitjors excessos de la globalització. Moltes hores, un salari deficient i una cultura de la por estenen una ombra fosca sobre l'experiència de cinc estrelles dels passatgers a coberta", conclou Celia Mather, una de les investigadores de Sweatships.

Molts dels contractes es formalitzen a través d'empreses proveïdores de creuers. The Image Group, establerta a les illes Caiman, s'encarrega de subministrar professionals de la fotografia, com un noi valencià que va treballar sis mesos a bord de l'Allure of the Seas, de Royal Caribbean. Recorda que tenia un salari fix molt baix que es complementava amb les comissions per venda de fotografies: "Les pitjors condicions eren per a qui treballava a l'hostaleria; molt poc descans i molt mal pagat", sosté. L'empresa, però, ha refusat concretar hores, salari i descans i s'ha limitat a respondre que treballa "d'acord amb les recomanacions de l'Organització Internacional del Treball (OIT) de salari per a navegants", que el 2016 va fixar la remuneració bàsica mínima en 614 dòlars. Alhora, assegura que la tripulació compta amb "allotjament i manteniment gratuïts, hores de descans obligatòries, cobertura mèdica, baixes mèdiques, prestacions per discapacitat, compensació en cas de defunció, pla de jubilació i molts altres beneficis".

Tribunals a mida

Davant d'aquesta situació, fins i tot la via judicial és complicada. L'advocat del Col·lectiu Ronda Sergio Maldonado denuncia que els treballadors estan "desemparats", perquè és complicat tirar endavant un procés judicial en un país -el de la bandera- diferent del de residència del treballador. Però, a més, el professor Ross Klein recorda que fa una dècada les empreses van començar a introduir clàusules d'arbitratge als contractes, que a la pràctica "arrabassen tots els drets que els treballadors tenen tant al mar com a terra". L'arbitratge és un mitjà per resoldre disputes legals i substitueix els procediments judicials formals.

Per una banda, els drets laborals dels països on estan registrats els creuers són poc garantistes. Per exemple, tot i que la legislació panamenya garanteix un dia de descans a la setmana, les empreses de creuers van »

Els quatre gegants del creuer

» aconseguir no aplicar-lo. Per altra banda, els arbitratges acaben comportant compensacions inferiors per a les treballadores. Un dels casos més sonats va ser el que es va dirimir entre les famílies de vuit filipins que van perdre la vida per l'explosió d'una caldera el 2003 i la companyia Norwegian Cruise Lines. El tribunal federal dels Estats Units va dictaminar que les famílies havien de resoldre el cas a través d'un arbitratge a Manila, tot i que la negligència s'havia produït a Miami. La compensació va ser substancialment inferior que l'establerta als Estats Units.

L'empresa Carnival inclou una clàusula als contractes que obliga a passar per l'arbitratge internacional de Londres, Manila, Panamà o Mònaco en funció de la proximitat de residència de la persona demandant. Així, canalitza els accidents laborals, però també les reclamacions salarials -majoritàriament per hores extres no remunerades- a través d'aquest sistema, fet que evita acollir-se a la llei federal que regula els salaris als Estats Units.

Rebaixes fiscals amb 'catifa blava'

Els incentius per a la indústria dels creuers també es troben a port. Els últims anys, l'Estat espanyol i el Govern de la Generalitat han desenvolupat una política de promoció del creuerisme, amb beneficis fiscals i abundants bonificacions de les taxes portuàries. L'any 2016 l'executiu de Mariano Rajoy va rubricar una rebaixa d'un 5% les taxes d'utilització de les infraestructures dels ports (amarratge, remolc i recollida de residus) i d'un 8,5% de les taxes d'ocupació per a les empreses de creuers. És una de les mesures de la campanya Catifa Blava, creada fa cinc anys amb l'objectiu de consolidar els 1.255 milions d'euros en volum de negoci i els 26.500 llocs de treball que segons el govern espanyol genera el sector, en un 90% a les costes mediterrànies.

En aquesta línia, també s'han incrementat a 50 anys els períodes de concessió de les terminals amb l'objectiu "d'incentivar la inversió privada". Així doncs, els creuers reben un "tractament tributari especial", en paraules del Ministre espanyol de Foment, i s'aplica un 70% de reducció a les taxes bàsiques del vaixell, i, en el cas de ports base, al resultant de la bonificació se li aplica una segona rebaixa del 56%. El doble tracte favorable fa que companyies com Carnival Corporation només paguin un 13,2% de les taxes que li pertocarien als ports de Barcelona, València, Palma o Tarragona. A més, es preveu una bonificació extra per a aquells vaixells que facin més de dotze escales en territori estatal.

L'any 2017 el rànquing d'escales el van liderar els bucs AIDA Perla (31), MSC Meraviglia (30), Costa Fascinosa (30), Sovereign (29) i Mein Schiff 5 (28). La mateixa política de beneficis fiscals és la que pretenia desenvolupar el Govern de la Generalitat als ports de la seva competència -Palamós, Roses o Sant Carles de la Ràpita-, amb l'aprovació de la nova Llei de Ports, que va quedar en suspens el passat mes d'octubre com a conseqüència de la imposició de l'article 155 de la Constitució espanyola. Contràriament a les tesis governamentals, Xavier Casanovas, portaveu de la plataforma Fiscalitat Justa, considera que "hem d'utilitzar la fiscalitat com a via per a desincentivar l'exploració turística del territori". I afegeix, "la recaptació ha d'ajudar no a invertir més en promoció turística (com s'espera de l'actual taxa turística) sinó a revertir tots els efectes negatius que la massificació turística està aportant. El mínim seria que s'invertissin aquests diners en altres sectors de l'economia productiva per posar fi al monocultiu turístic".

Des de l'administració, a més, entre els anys 2000 i 2016 s'han invertit 282 milions d'euros de les arques públiques en instal·lacions portuàries destinades al pasatge dels creuers i es preveu una inversió d'altres 285 milions d'euros fins al 2021. Es tracta, *grosso modo*, del cost de les obres d'adaptació dels molls i de construcció de les terminals. Malgrat la ingent inversió pública, la tendència general és la de la privatització de les infraestructures portuàries vinculades al negoci creuerista, i bon exemple n'és el Port de Barcelona. ●

Fundació:
1972, Miami (EUA)

President i director executiu:
Micky Arison

Seu corporativa:
Miami (EUA)

Seu fiscal:
Panamà

Accionariat:
Suntrust Banks (9%), Blackrock Inc. (7%), Vanguard Group Inc. (7%), Northern Trust Corp. (6%), Bank of America (5%)

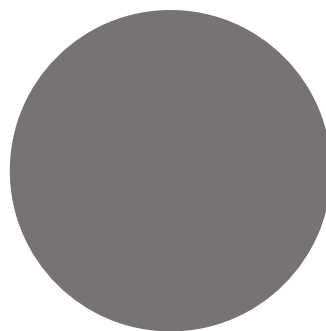
Filials:
AIDA Cruises (Alemanya), Costa Cruises (Itàlia), Cunard Line (Regne Unit), Holland America Line (Estats Units), Ibero Cruceiros (Estat espanyol), Ocean Village (Regne Unit), P&O Cruises (Regne Unit i Austràlia), Princess Cruises (Estats Units), Seabourn Cruise Line (Estats Units)

Plantilla:
120.000 (2017)

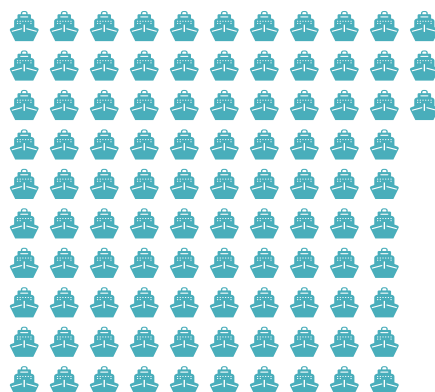
Opera a 700 ports

Passatge anual:
12,1 milions (2017)

Ingressos anuals:
14.400 milions d'euros (2017)

103 vaixells en actiu

Fundació:
1968, Noruega

Presidents:
Richard D. Fain i Adam Goldstein

Seu corporativa:
Miami (EUA), des de 1997

Seu fiscal:
Libèria

Accionariat:
Vanguard Group Inc. (11%), Blackrock Inc. (7%), Prime Cap Management (6%), Baillie Gifford and Co. (6%)

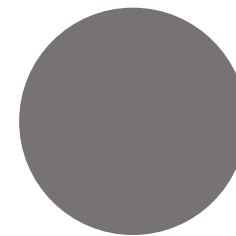
Filials:
Celebrity Cruises (1988), Pullmantur Cruises (Estat espanyol), Azamara Cruises (Estats Units) i CDF Crosières (Estat francès), TUI Cruises (Alemanya, 50%)

Plantilla:
66.000 (2017)

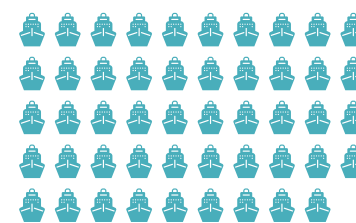
Passatge anual:
5,8 milions (2017)

Opera a 535 ports

Ingressos anuals:
7.204 milions d'euros (2017)

49 vaixells en actiu

FONT: Memòries corporatives i index Nasdaq

erisme planetari

Fundació:
1966, Miami (EUA)

President i director executiu:
Frank J. Del Rio

Seu corporativa:
Miami (EUA)

Seu fiscal:
Bermudes

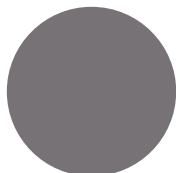
Accionariat:
Apollo Global Management (15,8%),
Price T. Rowe Associates Inc. (11%),
Vanguard Group (9%), Blackrock Inc.
(5%), Capital International Investors
(5%)

Filials:
Regent Seven Seas, Oceanian Cruises

Plantilla:
30.000 (2016)

Passatge anual:
2,3 milions (2016)

Ingressos anuals:
4.000 milions d'euros (2016)

18 vaixells en actiu

Fundació:
1970 com a Mediterranean Shipping
Company a Piano de Sorrento (Itàlia).
Entra al negoci dels creuers el 1987,
amb l'adquisició del grup Lauro

Fundador:
Gianluigi Aponte

President executiu:
Pierfrancesco Vago
President d'MSC Cruceros España:
Emiliano González

Seu corporativa i fiscal:
Ginebra (Suïssa)

Plantilla:
16.500 (2017)

Accionariat:
Companyia no cotitzada, controlada
per la família Aponte

Passatge:
1,8 milions (2017)

Ingressos anuals:
1.948 milions d'euros (2017)

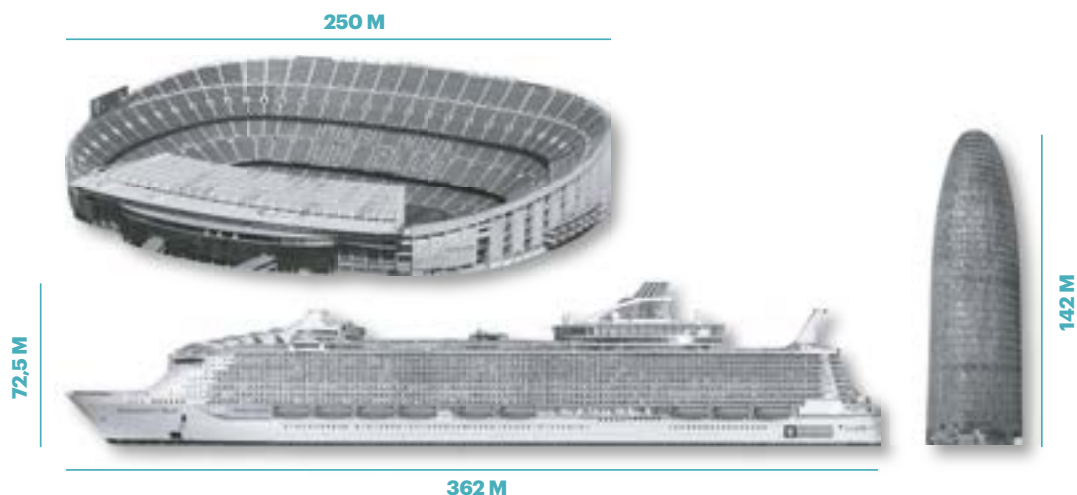

14 vaixells en actiu

El creuer més gran del món

Comparem la grandària del Camp Nou, la Torre Agbar i el creuer Symphony of the Seas

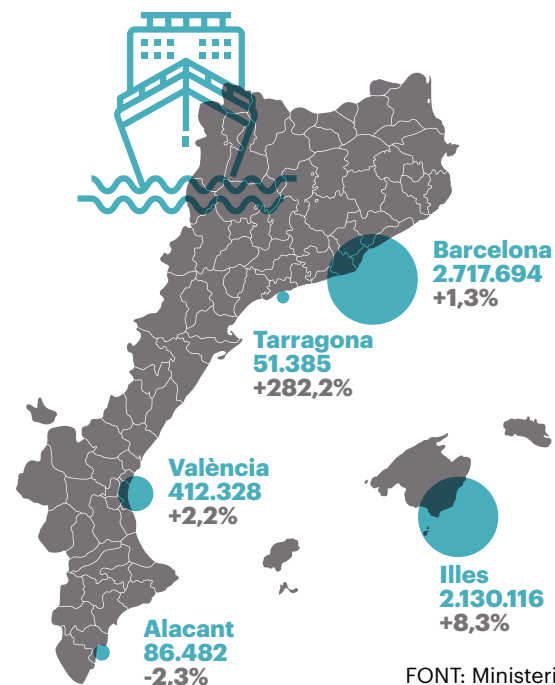
Inseguretat a bord

La filla de Jamie Barnett va aparèixer morta al llit de la seva cabina del vaixell Paradise de Carnival, on gaudia de tres dies de creuer el 2005. No la van poder reanimar i Barnett encara desconeix els motius de la mort, però assegura que la resposta mèdica "va trigar massa i va ser inadequada". La manca d'atenció en cas d'accident és una de les denúncies que fa l'organització Internacional Cruise Victims (ICV), de la qual Barnett n'és president.

Tot i això, els crims més freqüents al sector dels creuers són les agressions sexuals, però ICV denuncia que la indústria, fent lobby al Congrés dels Estats Units, evita que es publiquin xifres reals. En part gràcies a la insistència de l'organització, assegura Barnett, el 2010 van aconseguir una llei que, com a mínim, protegeix el passatge estatunidenc, que davant d'un crim o desaparició pot contactar directament amb l'FBI. En canvi, per a la resta, és el país de la bandera de l'embarcació el que regirà les investigacions.

L'organització xifra en més de 200 les desaparicions en línies estatunidenques des de l'any 2000. Tot i que es va incloure a la llei, des d'ICV denuncien que els vaixells no estan equipats amb el Sistema de Protecció d'Home a l'Aigua (ManOverboard Protection). Per aquesta raó, en molts casos, la tripulació s'adona de la pèrdua d'una persona temps després, quan ja no hi ha possibilitats de trobar-la amb vida. A més, les despeses del rescat s'encareixen i no les assumeix la companyia, sinó la guàrdia marítima.

Increment del nombre de creueristes 2016-2017

/ ELOI LATORRE
I PAU FABREGAT

FONT: Ministeri espanyol de Foment

LES TERMINALS D'EMBARCAMENT DE BARCELONA I ELS 'PARADISE PAPERS'

Alguns directius turcs i nord-americans que controlen les cinc terminals principals del moll Adossat figuren al llistat d'empreses que eludeixen impostos mitjançant paradisos fiscals

J. R. | @albertmartnez

/ VICTOR SERRI

Un dels negocis més suculets del creuerisme és el consum de tota mena de productes que el passatge fa a les terminals on s'aturen els vaixells, especialment a les dels ports base. L'interior dels bucs s'assembla cada cop més a un gran centre comercial, amb restaurants, casinos i botigues amb productes de luxe, i ara el consumisme s'estén a terra. Els governs espanyol i català han promogut beneficis fiscals per a les companyies, amb l'argument de l'impacte econòmic que els creuers tenen a les ciutats que els acullen. És per això que una de les condicions és que, un cop fermats a port, tota la maquinària consumista dels vaixells s'aturi i es convidi el passatge a baixar a terra. És un acord amb trampa. Les terminals on s'amarraren els vaixells cada cop són més grans i tenen un ventall de negocis més ampli.

A Barcelona en són cinc al moll Adossat -A, B, C, D i E, que ocupen dos quilòmetres lineals de costa- i dos al moll de Barcelona -N i S, gestionades pel World Trade Center. El moll del Maremàgnum també compta amb una terminal de creuers, si més no així consta oficialment, però no existeix cap instal·lació ni infraestructura a terra per acollir-los, només un centre comercial. A l'inici l'Autoritat Portuària de Barcelona era la principal accionista de les terminals, però de mica en mica l'administració pública va anar quedant arraconada i ara són de gestió 100% privada.

Les terminals A, B i C són titularitat de Creuers del Port de Barcelona SA, una

L'Autoritat Portuària ha venut la seva participació accionarial a les terminals, que ara es controlen al 100% des del sector privat

Liman Isletmeleri SA i apareix conjuntament amb el seu conseller Aysegul Bensef al llistat dels Paradise Papers d'elusió fiscal. En aquest club de persones multimilionàries que eviten pagar impostos i que es pot consultar a través del

societat mercantil amb tres milions d'euros de capital social i presidida per l'empresari turc Arpak Demircan. Tot i això, aquesta primera pantalla jurídica és una filial de Barcelona Port Investments SL, una empresa que presideix des d'Istanbul el molt poderós Mehmet Kutman, qui controla societats com Global

web Offshore Leaks Database -creat pel Consorci Internacional de Periodistes d'Investigació- també trobem Micky Arison, president de Carnival Cruise Lines. Tot això passa sota el paraigua de l'Autoritat Portuària, una administració autònoma regentada pel govern de l'Estat. Per això a les empreses adjudicatàries de les terminals no se'ls podrà aplicar el decret municipal que limita la contractació amb empreses que operin en paradisos fiscals.

L'empresa Royal Caribbean Cruises LTD també és accionista minoritària de les terminals A, B i C. La terminal D, coneguda com a Palacruceros, és titularitat de Costa Crociere SPA, una de les filials de Carnival que ostenta la preferència d'amarratge dels seus vaixells. L'empresari italià Raffaele

D'Ambrosio és el director de negocis, però sempre sota la tutela nord-americana. La joia de la corona creuerista a Barcelona, però, és la recentment inaugurada superterminal E, d'ús exclusiu durant 25 anys d'adjudicació per a les nou marques comercials de Carnival, amb 12.500 metres quadrats de superfície -el doble que el terreny de joc del Camp Nou-, 300 places d'aparcament i una inversió de 30 milions d'euros. El moll Adossat s'ha quedat petit i aviat s'ampliarà per a encabir-hi dues noves terminals, F i G, que haurien de substituir les N i S del World Trade Center. MSC Creuers aspira a gestionar-ne una en exclusivitat. El trasllat cap al sud de les terminals és una de les mesures acordades amb l'Ajuntament de Barcelona per allunyar-les del centre de la ciutat. ●

Mehmet Kutman, l'home de les privatitzacions a Turquia

És un dels empresaris més rics de Turquia i ara controla les terminals de creuers A, B i C del Port de Barcelona. Kutman és cosí d'un exprimer ministre turc, l'ultraconservador Mesut Yilmaz del Partit de la Mare Pàtria. Sempre ha mantingut bones connexions amb el poder -actualment amb Erdogan, com es veu a la fotografia- i ha esdevingut un dels principals actors dels

processos de privatització a Turquia. Va ser l'intermediari de la venda de la companyia estatal Tupras, una operació que fou tombada judicialment. Va concursar a les licitacions -plenes d'irregularitats- dels ports de Galatapur (Bòsfor) i Kusadasi (mar Egea). L'any 2007 el seu nom va aparèixer en un dels cables del Departament d'Estat dels Estats Units filtrats per Wikileaks.

Turisme d'alta velocitat

Parlem amb creueristes que acaben d'arribar al Port de Barcelona i confirmem que les seves visites urbanes són d'un matí o una tarda, amb recorreguts guiats que es fan a contrarellotge

Autobusos
llançadora
connecten les
terminals amb el
centre de Barcelona
/ VICTOR SERRI

Adrià Crespo | @crespix

Taxis, llançadores i desenes d'autobusos Canals contractats per les empreses consignatàries dels creuers van i venen dels molls a l'esplanada del World Trade Center i al Portal de la Pau. Una processó frenètica de vehicles que buiden els creuers durant unes hores i vomiten les turistes que s'escamparan per la ciutat fins a les quatre o les cinc de la tarda. Visiten Barcelona amb llibertat limitada. Avui és un dels freqüents episodis d'alta contaminació a la ciutat, però el sol brilla al moll Adossat del Port. L'MSC Fantasia, amb bandera de Panamà, i el Celebrity Reflection, amb bandera de Malta, reposen sense apagar els motors. Una dona neteja un vidre d'una cabina, un creuerista que no ha volgut veure Barcelona fuma recolzat al seu balcó, i a sota del moll uns operaris carreguen i descarreguen equipatges. Però el rebombori a mig matí es troba a la sortida de les

terminals A i B, on milers de turistes fan cua per agafar les llançadores i els autobusos turístics amb guia.

L'Edgar, un empleat de la consignatària BC, fa passar les turistes del Celebrity Reflection de cinc en cinc, de deu en deu, cap als autobusos. La majoria són de l'Amèrica del Nord, la majoria ja passen la seixantena. Visitaran els llocs habituals, ens explica el noi, la plaça Catalunya, la Sagrada Família, Montjuïc, i a les cinc han d'estar de tornada perquè el vaixell salpa a les sis. Tindran algunes parades suficients per dinar, quaranta-cinc minuts o una hora per trepitjar terra ferma. I sí, la majoria procedeixen dels Estats Units, tot i que competeixen amb la Xina en la seva devoció pel turisme de creuer. Des de l'autobús criden cinc passatgers més i l'Edgar segueix treballant. Darrere, una parella de jubilats

amb un gosset, un grup de tres matrimonis de Florida. Parlem amb un dels homes, en Jack, que ens diu que no és la seva primera vegada a Barcelona, que ja van "visitar Gaudí" i que avui passejaran per les Rambles. "Ens encanten els creuers", això de visitar moltes ciutats i no haver de fer maletes més que un cop. Demà aniran cap a Còrsega, "on va néixer Napoleó", i després cap a Roma. Mentrestant, la vida al vaixell és tot abundància, d'activitats lúdiques, de menjar constant. "Un gimnàs molt ben equipat, conferències sobre el programa espacial i sobre els Beatles". Perfecte per a gent de la seva edat, ens confessa. I com ells, milers. Alguns, una minoria, creuen el pont llevadís a peu i passen davant la policia portuària i els agents armats de la Guàrdia Civil. El control per arribar al moll és escàs, només busquen *terroristes*.

EMISSIONS TÒXIQUES A TOTA MÀQUINA

Organitzacions mediambientals proposen l'establiment d'una àrea amb control d'emissions de sofre a la mar Mediterrània, que de retruc faria disminuir la contaminació dels creuers

Maties Lorente | @mtsloriente

Cinquanta mil morts anuals a Europa, principalment en ciutats amb ports i zones costaneres, causades per les emissions contaminants del trànsit marítim. Són dades recollides pel Centre de l'Energia, el Medi Ambient i la Salut de Dinamarca (CEEH). Malauradament, no es pot saber quin percentatge d'aquestes morts és causat per l'impacte dels creuers. "Això es deu, d'una banda, a l'heterogeneïtat de la flota i, de l'altra, a la negativa de moltes companyies a facilitar un balanç detallat de les emissions dels seus vaixells", expliquen des de la Unió per a la Conservació de la Natura i la Biodiversitat (NABU, per les seves sigles en alemany), la principal entitat ecologista a escala europea que treballa en l'estudi dels diferents impactes ambientals que generen aquest tipus de naus turístiques. Per tenir dades més acurades, organitzacions com la Plataforma per la Qualitat de l'Aire -integrada en l'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible de Barcelona- reclamen a les autoritats un estudi independent i de curt termini que analitzi la contribució del Port sobre la qualitat de l'aire dels barris propers durant els mesos juny a octubre de 2018, coincidint amb la temporada alta de creuers.

El passat 5 d'abril arribava a Barcelona el buc més gran del món, el Symphony

of the Seas, de la companyia Royal Caribbean, per emprendre el seu viatge comercial inaugural, que el portaria fins a Palma per continuar després una ruta circular per la Mediterrània. Més de 6.600 persones de passatge, al voltant de 2.200 treballadores, una eslora de 360 metres, 75 d'alçada, 66 d'amplada màxima, 18 cobertes... Són algunes de les xifres que descriuen aquest mastodont flotant. Per poder fer-lo navegable està dotat de quatre propulsors, cadascun d'ells amb 7.500 cavalls de potència. Si ho comparem amb un vehicle utilitari mitjà, cada propulsor té la mateixa potència que 750 motors de cotxe i 7,5 vegades la del Fórmula 1 més veloç. Tot això multiplicat per quatre.

Aquests motors necessiten una quantitat ingent de combustible per poder funcionar. I per poder ser més rendibles econòmicament, aquest combustible ha de ser barat. És per això que la gran majoria de vaixells fan servir fuel pesat (HFO, també conegut com a *bunker oil*), un dels derivats del petroli considerat com a producte residual pel seu alt grau

d'impuresa. Un combustible que, quan es fa servir, allibera gran quantitat de gasos tòxics i partícules perilloses per a la salut.

Com a conseqüència de l'alt contingut en sofre d'aquest tipus de fuel, entre

els principals agents tòxics que desprèn la combustió de l'HFO hi ha l'òxid de sofre (SO) i el diòxid de sofre (SO₂), especialment aquest últim. El SO₂, a més de ser altament irritant, amb el temps i en contacte amb l'oxigen de l'aire i la humitat, pot acabar convertint-se en àcid sulfúric, un dels agents responsables

de la pluja àcida. El contingut de sofre en el fuel marítim pot variar entre un màxim d'un 3,5% i un 0,1%, segons les lleis de cada país, però en mar obert acostumen a fer servir el que té la concentració més alta. "La quantitat màxima permesa de contingut en sofre per al dièsel convencional per a automòbils i camions a la Unió Europea des de gener de 2009 és del 0,001%. Així, el contingut de sofre en el combustible marítim és 3.500 vegades superior al que s'utilitza a terra i és, de mitjana,

2.700 vegades més brut", expliquen des de NABU.

Irritació del sistema respiratori i els ulls

Altres productes resultants de la combustió d'aquests fuels són els òxids de nitrogen (NO_x), en diferents formes, com són el diòxid de nitrogen (NO₂) o l'òxid de di-nitrogen (N₂O). Aquests compostos poden generar "efectes de diversa naturalesa", que poden impactar "sobre la salut humana i el medi ambient", segons el Ministeri espanyol de Medi Ambient. "Una exposició a curt termini a l'NO₂ pot provocar la irritació del sistema respiratori i ocular. A llarg termini, pot desencadenar un desenvolupament pulmonar més lent als infants i l'aparició de malalties respiratòries cròniques i cerebrovasculars", explica el document informatiu de l'Agència de Salut Pública del Consorci Sanitari de Barcelona. Igual que els òxids de sofre, els de nitrogen també contribueixen a la formació de pluja àcida, però alhora destrueixen la capa d'ozó, ajuden al canvi climàtic i generen boirum -la boira de contaminants que es pot veure sovint sobre ciutats com Barcelona o Madrid.

Les partícules en suspensió (PM) són un altre dels agents contaminants i perillosos per a la salut que generen els

El contingut de sofre en el combustible marítim és 3.500 vegades superior al que s'utilitza a terra i és 2.700 vegades més brut

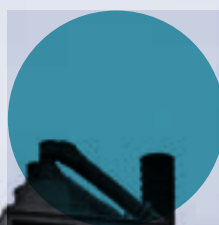
Emissions en **tones d'òxids de nitrogen (NO_x)** durant 24 hores

Anàlisi de les emissions d'una escala normal del creuer Symphony of the Seas en comparació amb les emissions de Cementos Molins Industrial SA

6,48 tones/dia

3,7 tones/dia

FONT: EMEP/EEA air pollution emissions guidebook 2016.

combustibles dels vaixells. Les partícules es classifiquen segons el seu diàmetre, mesurat en nanòmetres (1 nanòmetre = 0,00000001 metres). Així, es poden classificar en PM 10, PM 2,5 i PM 0,1. Entre les partícules generades per la combustió del fuel, el subgrup més important és el de negre de carbó. Aquestes partícules són perilloses per a la salut, ja que entren per l'aparell respiratori al cos humà i poden arribar fins al corrent sanguini, fins i tot al cervell. Les partícules ultrafines poden desencadenar malalties del cor i dels pulmons, bronquitis crònica i també malalties asmàtiques. "L'Organització Mundial de la Salut va publicar un informe, el juliol de l'any 2012 que confirmava el negre de carbó procedent de la combustió de dièsel com a cancerígen", explica NABU en un dels seus informes. Segons els estudis fets per l'organització alemanya al Port de Barcelona, en pics d'activitat la concentració d'aquestes partícules ha arribat a ser d'unes 380.000 partícules per centímetre cúbic, quan la presència habitual en els carrers d'una ciutat se situa al voltant de les 20.000 i baixa fins

a 2.000 quan els mesuraments es fan en un entorn natural "net".

Contra les emissions, la SECA

Actualment, l'Organització Marítima Internacional fixa un límit del 3,5% de contingut de sofre per al combustible marítim, però està previst que aquest índex baixi fins al 0,5% en totes les aigües del món per al 2020. Però hi ha algunes zones marítimes que actualment ja compten amb un màxim encara més baix, del 0,1%. Són les Àrees amb Control d'Emissions de Sofre (SECA, per les seves sigles en anglès). A Europa hi ha tres

SECA: el mar del Nord, el mar Bàltic i el canal de la Mànega. A l'Amèrica del Nord es consideren zones amb control d'emissions tota la línia costanera amb una distància de menys de 370 quilòmetres fins al terra dels Estats Units i el Canadà. Segons l'Agència de Medi Ambient dels EUA, implementar aquestes àrees ha suposat un descens del 86% dels òxids de sofre, d'un 23% del de nitrogen i d'un 74% de les PM 2,5.

"Conjuntament amb la nostra xarxa, a l'Estat espanyol, l'Estat francès, Itàlia, Grècia i a l'àmbit de la Unió Europea,

NABU està lluitant per una àrea de control d'emissions a la Mediterrània. De moment, l'Estat francès, la Comissió Europea i el Centre Regional d'Intervenció en casos d'emergència per contaminació marina de la mar Mediterrània han encarregat un estudi d'impacte per aquest tipus d'àrea a la zona. Des de París es mostren favorables i hi ha rumors que Itàlia també, però encara no s'han posicionat", explica Beate Klünder, responsable de polítiques de transport de l'organització alemanya.

En aquesta xarxa també treballa Ecologistes en Acció (EeA). "No podem acceptar cap excusa que segueixi postergant una regulació més estricta de les emissions dels bucs al sud d'Europa, ja que les rutes de navegació més importants des de l'Àsia fins a Europa travessen la Mediterrània i s'espera que el tràfic marítim augmenti fins a un 250% l'any 2050", assenyala María García, membre de l'organització. Per això, han convidat les responsables tècniques de qualitat de l'aire d'Andalusia, Múrcia, País Valencià, les Illes i Catalunya a participar en la II Conferència Internacional "Reducir la contaminació de l'aire dels vaixells en el Mar

Mediterrani", organitzada pel Ministeri de Medi ambient de França i l'aliança europea d'organitzacions ecologistes, de la qual formen part EeA i NABU, que tindrà lloc el 15 de maig.

Des de les entitats que treballen per salvaguardar el medi ambient aporten altres mesures per evitar els alts nivells d'emissions dels vaixells actuals. Entre elles hi ha l'ús de filtres de partícules dièsel, una tecnologia que ja s'empra en els cotxes però que implicaria que els vaixells fessin servir fuels amb un màxim del 0,5% de sofre. També els sistemes de reducció catalítica selectiva,

que podrien eliminar la majoria d'emissions d'òxid de nitrogen. Una altra alternativa per reduir les emissions de sofre i partícules serien els *scrubbers* d'aigua marina, una tecnologia que depura les emissions mitjançant l'aigua. Per últim, també es podria apostar per la conversió del combustible a gas natural líquid. Segons l'organització alemanya, l'ús de combustibles amb menor contingut en sofre són "la mesura més simple i ràpida per reduir les emissions de sofre i metalls pesants" per part dels creuers. ●

Les partícules ultrafines són perilloses per a la salut, ja que entren per l'aparell respiratori i poden arribar fins al corrent sanguini

Les àrees amb control d'emissions suposen un descens del 86% dels òxids de sofre, d'un 23% del de nitrogen i d'un 74% de les partícules fines

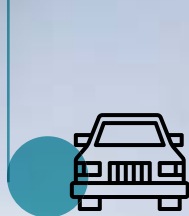
Emissions de partícules ultrafines per cm³

Coberta de creuer: 380.000

FONT: www.nabu.de

Carrer de Barcelona: 20.000

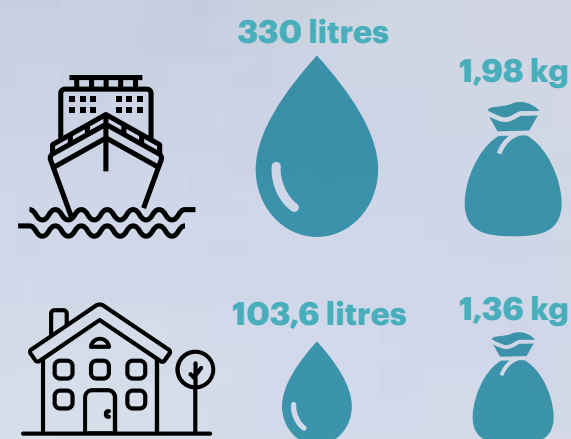

Aire net (entorn natural): 2.000

Consum d'aigua i generació de residus

per persona i dia

FONTS: Informe *The environmental impact of cruise ships*. Agència de Residus de Catalunya. Estudi realitzat en vaixells de 5.000 creueristes l'any 2005.

Óscar Martínez,

periodista

“Tant l’amor com l’odi són dos extrems que compliquen el periodisme”

Text: Gemma Garcia | @gemma_g_fabrega
Fotografia: Miguel López Mallach | @MallachPhoto

Personatges, documents, escenes i descobriments. Així és com Óscar Martínez s’organitza les històries periodístiques abans de posar-se a escriure. La seva manera de parlar ja dona pistes sobre la seva escriptura: bona narrativa que interroga i insisteix en els perquè. *El Faro*, el mitjà salvadoreny on treballa, aconsegueix amb escriure el que Martínez considera imprescindible per a un bon periodisme: “Allò important ha de ser interessant”. Nascut el 1998, *El Faro* va ser pioner del periodisme digital, i ara és tot un referent en la cobertura de la violència regional –a través del projecte “Sala Negra”–, les migracions i les mares. Óscar Martínez, premiat en diverses ocasions, ens endinsa al Salvador, les històries, els riscos que les assetgen i les maneres d’explicar-les.

Soledat, fugida i bogeria són les fases per les quals transita el teu llibre *Una historia de violencia*. Et refereixes a absència d’Estat, el que genera en les societats i l’abandonament del país. Com comença aquesta soledat?

Totes les cròniques estan escrites a partir del 2011, quan ja havien succeït molts processos. Els plans de mà dura de la dreta salvadorenya havien aconseguit els seus efectes i l’Estat s’havia retirat de moltes comunitats, on s’havia cultivat una presència forta de bandes. “Soledat” és un capítol sobre l’absència de l’Estat, sobre allò que passa quan un Estat va jugar un paper catastròfic quan va poder actuar i després es va retirar. Tot seguit em pregunto què es cou enmig d’aquesta absència. És una idea que portava al cap des de Mèxic, quan amb el projecte “En el camino” vam conèixer amb la soledat dels migrants. Vaig veure un govern clarament mafiós. A Mèxic hi havia una impunitat poderosa, unes regles clares.

Com l’absència d’Estat toca la vida de les persones?

Al Salvador, Guatemala i Hondures, a les zones de bandes, hi ha gent que ha començat a assumir que viu sota governs criminals. Molta gent al Salvador no viu en un país, sinó en trossos d’un país. Només poden transitar per zones controlades per la Mara Salvatrucha, perquè hi ha un risc de ser assassinats només pel fet de pertànyer a aquella zona. Quan en un lloc l’absència d’Estat, el desemparament de certa població, ha arribat a tal nivell que inclús hi ha una demarcació diferent, és obvi qui té les regnes. Al Salvador hi ha fronteres invisibles que la gent té presents, geografies que saben que no han de trepitjar i despeses extra per evitar determinades rutes. No només és absència d’Estat, sinó directament desemparament. En diem *valeverguismo* [despreocupació, indiferència, desinterès].

A *El Faro* parlem de “govern de les bandes”. Quins són els vasos comunicants amb aquest “Estat absent”?

Les bandes mai han sigut un grup de poder organitzat, ni amb el poder econòmic d’un càrtel -encara que Trump

els hagi anomenat així. Han tingut contacte amb l’Estat a escala local. N’hi ha que inclús han tingut el control del servei d’escombraries a certes ciutats, com la màfia italiana però a menor escala. També han aconseguit infiltrar-se en policia i exèrcit als nivells més baixos. Però no havien tingut contacte amb l’Estat fins que aquest les va buscar. El 2012, sota un govern d’esquerres, l’FMLN [Frente Farabundo Martí para la Liberación Nacional] fa un pacte amb les bandes: millores carceràries -algunes molt dubtoses, fregant la il·legalitat- a canvi de reducció d’homicidis. L’herència de la dreta és el país més homicida del planeta i el primer deute de l’esquerra és transformar-ho. Però, en no aconseguir-ho amb polítiques repressives, un ministre proposa negociar amb les bandes. El pacte funciona, els homicidis es desplomen, entre el 2011 i el 2015 hi ha un descens molt marcat.

Un descens fruit d’un intercanvi que no ataca l’arrel del problema...

Les bandes continuaven extorsionant, *brincant* [ingressar en una banda mitjançant el ritual de rebre una pallissa dels seus membres], etc. El Govern no va tenir la valentia d’anunciar el pacte a la població, sinó que va sortir negant-lo. Es van inventar que hi hauria un atemptat amb míssils a les presons d’alta seguretat i que havien de traslladar els presos a centres de menor seguretat. Fins que mesos després ho reconeixen a *El Faro*. Hem publicat vídeos de Benito Lara [Ministre de Justícia i de Seguretat Pública] i de qui ara ha guanyat les eleccions a San Salvador, Ernesto Muysshondt, reunits amb membres de bandes a qui ofereixen pactes per guanyar el suport a determinats partits polítics. Hi ha denúncies en algunes comunitats, on inclús els membres de les bandes van decomissar carnets d’identitat.

Per què l’Estat no va ser transparent amb les negociacions?

La gent no creu en polítiques de reinserció, té molt present la repressió com a manera de resoldre els problemes. Però hi ha una explicació més de fons. Diuen

que som una societat violenta, però és que la gent de la meva generació, sobretot d'estrats populars, no coneixem què és la pau, mai hem viscut en pau. Vam néixer en la guerra i després vam viure una postguerra molt violenta. El Salvador és un dels països més homicides del planeta Terra. Hi ha coses que la nostra societat no sap executar i tenim una classe política que mai va lluitar per instal·lar polítiques de reconciliació, de perdó, etc. La primera vegada que les bandes entren a l'ull de l'Estat, el primer que es fa és crear un pla que es deia "Mano dura" i després, tot i que no va funcionar, se'n crea un altre que es diu "Súper mano dura". No sorgeixen noves maneres d'entendre la vida, ni des de la política ni des de la història del país. Gran part de la societat salvadorenca no sap com executar la pau, només el litigi. No estem bojos, som una societat a la qual mai s'ha fet cap altra oferta.

Els Estats Units han contribuït a configurar "una història de violència" del Salvador?

Em sorprèn el cinisme amb què els Estats Units plantejen mesures com la deportació de comunitats com la salvadorenca, quan tornen a sorgir brots de les bandes. Com si simplement les haguessin heretat de nosaltres. Els Estats Units van finançar una guerra civil perquè, després del triomf del sandinisme a Nicaragua, no volien que Centreamèrica es convertís en una "corbata" comunista. Al Salvador, amb un exèrcit repressor, van arribar a invertir un milió de dòlars diaris durant un temps. Va haver-hi militars involucrats en l'assassinat de Monsenyor Romero el 1980 i l'any següent es va produir la massacre d'El Mozote [prop d'un miler d'assassinats de població civil per part del batalló Atlacatl, format per la CIA]. Les presons clandestines i els aparells d'intel·ligència torturadors van funcionar des de l'inici. Els Estats Units no poden dir, com va fer el 1989, després de l'assassinat de jesuïtes a la universitat, que no sabia que estava finançant un estat repressor, assassí, torturador, que va generar que milers de persones fugissin als Estats Units. No només guerrejaven els salvadorenys, sinó altres interessos, i van decidir fer-ho al nostre país. Aquests joves no van trobar alternatives reals als Estats Units, sinó que se'ls va oferir viure en guetos hiperviolents. La Mara Salvatrucha neix com un mecanisme de defensa d'uns joves: fugien de la violència i van arribar a un lloc on se'ls va preguntar si sabien exercir-la. Que després es tracti aquest problema com quelcom extern és cínic.

Aleshores, les bandes van néixer als Estats Units, contràriament al relat "oficial".

Fins i tot tenim presidents salvadorenys que diuen que la Mara Salvatrucha va néixer al Salvador. És el principal problema de la societat i els polítics no s'han ocupat ni d'intentar entendre'l. Precisament, el reportatge que vam fer i vam publicar amb vosaltres [*La Mara derrota els Estats Units a Long Island*] intentava posar en la dimensió ajustada allò que s'estava denunciant de manera exagerada. No pot haver-hi solució a un problema que no existeix. Trump els ha anomenat càrtels de la màfia, parla d'una banda transnacional que opera de manera hipercoordinada; però, en realitat, tot i que són nois amb capacitat d'executar violència extrema, estan perduts i tenen una coordinació molt precària. Amb retòriques falses acabes agreujant el problema. Les bandes eren un grup molt dèbil, però totes les polítiques violentes les van anar convertint en un grup poderós. La de Long Island és la història de com ens confonen amb aquesta i amb tantes altres coses.

I, en tot cas, amb deportacions tampoc no han aconseguit solucionar el problema.

Eliminem les raons humanistes, pensem en les pràctiques. Quan els Estats Units van començar amb les deportacions com a mecanisme de combat contra les bandes, a finals de la dècada dels 80, només eren 4.000, però ara en són 60.000 al Salvador. Només eren a Califòrnia, ara són a 40 estats. No hi ha cap element històric que indiqui que així es trobarà una solució. Per tant, aques-

“ ”

La Mara Salvatrucha neix als Estats Units com un mecanisme de defensa d'uns joves que fugien de la violència

Les bandes eren un grup molt dèbil, però totes les polítiques violentes les van anar convertint en un grup poderós

ta resposta no només és perversa, sinó que també és estúpida. Les societats estan desinformades, els missatges racistes han calat i la història importa una merda.

Els joves que entren a les bandes realment ho escullen?

Tinc dubtes importants sobre la naturalesa humana. La meua tasca és explicar, no justificar persones. Però, per exemple, per escriure el llibre *El Niño*, sobre un sicari de la Mara Salvatrucha, el meu germà Juan i jo hem hagut d'entendre el seu dia a dia i el seu passat. Quan veus la vida de Miguel Ángel Tobar -*el Niño*- entens quins factors van configurar-lo i el van dur cap allà. Però també és cert que molta altra gent ha viscut el mateix i no és així. No sé si és determinant, no sé si no hi havia una altra opció, el que sí que sé és que tots els membres de bandes que jo conec tenien un passat de merda. Ningú venia d'una casa bona, d'una família decent que els estimés i d'una vida plena. Han tingut vides horribles que cap nen hauria de viure.

La teua història d'infantesa explica alguna cosa del país on vius?

Els meus pares tenien molta proximitat amb els moviments d'esquerres, amb la guerrilla, fins al punt de col·laborar amb organitzacions guerrilleres. I, en contrast,

el meu tiet era Roberto D'Aubuisson, el gran assassí de la guerra i autor intel·lectual de l'assassinat de Monsenyor Romero. Hi havia moltes famílies que estaven dividides així. Jo crec que sí, que, com a moltes famílies, la consciència social dels meus pares ens va posar ràpidament en el *flow* del conflicte. Els tres germans vam tenir molta consciència que havíem nascut en una guerra i que el Salvador era un país en conflicte. Que hi havia un govern dolent que assassinava la gent i la torturava i altra gent que lluitava contra això. Fins i tot vaig viatjar a campaments guerrillers, concretament al de San José Las Flores. Tenir tots aquests actors al voltant t'injectava dosis de realitat nacional amb què creixies i t'anaves posicionant. Fins i tot imagina't a què jugaves: reproduïem la guerrilla i el Govern, i ja imagines qui era el dolent...

I després, per què vas triar el periodisme?

No sé què va desfermar la vocació. De fet, els tres germans ens dediquem al mateix: expliquem la violència de forma escrita. Jo crec que el factor comú són els nostres pares. Hi havia una consciència social sobre la taula cada dia i un impuls per no esdevenir passius. Ens van inculcar la lectura, rigorosament, des de petits. Era igual què llegissis però havies de llegir.

En totes les històries que expliques com a periodista, les fonts són de les coses més importants i fràgils. Al Salvador, parlar amb un mitjà garanteix protecció o suposa un risc?

Al Salvador ni les fonts formals estan protegides. A Miguel Ángel Tobar, *el Niño de Hollywood*, l'assassinat sent testimoni protegit, al carrer, com un gos. Quan escrivia *El Salvador es un buen lugar para matar*, vaig demanar als jutges que fessin una compilació només dels cinc anys d'un jutjat per saber quants testimonis s'havien perdut i vaig reunir dotze casos on constava: "No va tornar a aparèixer", "No trobem el seu parador". La mort campa com quelcom comú. A *El Faro* hem tingut molts problemes amb la protecció de fonts. Hem patit persecució d'agents d'intel·ligència de l'Estat i tenim fonts que han estat assassinades. El desembre van matar tres nois d'una família amb qui *El Faro* portava temps parlant. Vam haver de desvetllar les nostres fonts quan el germà menor, que havia format part d'una banda, estava a punt de morir. Ens havia trucat la família per dur-lo a l'hospital i vam trobar la policia quan anàvem a socórrer-lo. Mesos després, el van assassinar de forma brutal. *El Faro* portava temps denunciant que l'Estat s'havia convertit en una banda més. També van amenaçar Consuelo Hernández, una dona que en un judici es va atrevir a denunciar la policia, en el primer cas públic de massacres policials. Va ser a San Blas, on vuit assassinats van ser venuts com un enfrontament. La policia -cada vegada més- s'ha convertit en un organisme armat difícil de controlar, que està disposat a tot.

I creieu que heu posat en risc algú?

El que et puc dir és que en molts casos hem de reaccionar de forma extrema. Tenim un protocol. Sempre ens hem assessorat amb organitzacions per oferir, fins i tot, l'opció de sortir del país. Sempre hem actuat amb la urgència i amb la determinació de les fonts que ens parlen. Normalment tenim èxit a l'hora d'ocultar la identitat de les nostres fonts, però en alguns casos ha estat impossible i la història ha anat molt malament...

Quan treballes amb una font, t'hi apropes emocionalment. Els sentiments poden posar en risc les investigacions periodístiques?

Crec que estic fet per a això; no tinc un problema gaire gran per gestionar les emocions... Tant l'amor com l'odi són dos extrems que compliquen el periodisme. Si odies una font, és difícil que siguis honest, que vagis a buscar una resposta honesta, i és possible que vulguis fer passar un mal moment a algú, inclús sense proves. I si l'estimes, és difícil que l'increpis, que treguis conclusions reals d'una conversa honesta. Jo poques vegades estic en un dels dos extrems. Si bé algunes situacions m'omplen de ràbia, difícilment et puc dir que hagi estimat o odiat algú intensament en una cobertura. Intento prendre'm seriosament el treball. Èticament has de protegir les fonts i èticament també has de procurar justícia si les maten.

Encara que sigui a poc a poc, el periodisme transforma?

Si cregués que el periodisme no té possibilitats de canviar coses, no m'hi dedicaria. A mi no em sembla que aquest és l'ofici més bonic del món, em sembla més bonic tenir un hotel a la costa d'Oaxaca. Un dels meus objectius és influir en la vida de les persones, traient de circulació corruptes. M'interessa que el periodisme serveixi per esclarir i procurar justícia, però també espero que explicar una història complexa obri la possibilitat de colar-se en les polítiques públiques. No aspiro a fer un periodisme dissociat d'efectes pràctics, tot i que alguns col·legues diuen que és ingenu pensar així. Però cal recordar que el periodisme ha començat amb la fi de guerres o ha aclarit massacres com El Mozote. Qui hauria dit a alguns periodistes que s'utilitzarien els materials contra l'assassí guatemalenc Ríos Montt en el

“ ”

Normalment tenim èxit a l'hora d'ocultar la identitat de les nostres fonts, però en alguns casos ha estat impossible

Al Salvador vivim amb molta cautela. Mirem molt, de reüll, qui tens darrere, qui t'està escoltant, on deixes el telèfon...

judici, anys després, o a uns altres que acabarien fent fora un president a través del cas Watergate...

Què ha aconseguit *El Faro*?

Posar en el punt de mira la corrupció, que s'obren processos i investigacions formals. Ha explicat processos de violència. Som els primers que hem denunciat que la policia s'ha convertit en un grup criminal. I hem aconseguit una altra cosa -perquè no dic que l'única funció sigui anar empresonant gent-, que les societats s'entenguin millor. Ningú al Salvador havia volgut explicar les bandes, ni es va atrevir a seguir el procés de la treva com *El Faro*, ni a fer una investigació d'un càrtel com el de Texas, ni a investigar la mort de Monsenyor Romero. Crec que hem aconseguit obrir procediments de justícia formal i alhora hem contribuït a un millor relat sobre l'Amèrica del Nord.

Amb tot, convius amb la por?

Al Salvador vivim amb molta cautela. Mirem molt, de reüll, qui tens darrere, qui t'està escoltant, on deixes el telèfon... Hi ha coses que et continuen sacsejant quan les veus i intento no pensar-hi tant perquè no m'inhibeixi les possibilitats de fer processos més meditats. Tenim col·legues que han arribat a punts de col·lapse major en cobertures. No només hi ha por que et passi alguna cosa, sinó quan un col·lega entra en algun "territori comanxe". La por, com l'amor, són posicions poc estratègiques. Són llocs molt dolents per elaborar un pla. Necessites lluitar contra això perquè no t'impossibiliti estratègies, relacions que has de cuidar per no caure en una trampa o per no posar ningú en un problema. I a *El Faro* estem molt pendents els uns dels altres. Alhora són diverses les denúncies que hem interposat a la Fiscalia i la Procuradoria de Drets Humans per assetjament a periodistes o detencions il·legals a les carreteres. ●

a doble espai

Fins on arriba el sentit crític?

En política, hauríem de tenir la capacitat de sentir-nos representades a través del reconeixement i l'expressió de dubtes raonables, no pas de certes monolítiques imposades

Juan Manuel Pericás i Xavier García | @CATeretic

Hi ha un llibre el títol del qual sempre m'ha semblat d'una eloqüència immensa: *Calaveres atònites*, de Jesús Moncada. Sovint se'm barreja al cap de manera espontània amb una frase cèlebre de John Lennon: "La vida és allò que passa mentre estem ocupats fent altres plans". Amb major o menor *Angst* existencial/ista, tots acabem igual: calaveres. La qüestió és si ho fem atònits i/o distrets en les nostres ocupacions. Això ens porta a plantejar-nos la possibilitat i els límits d'una anàlisi crítica de la realitat i la capacitat de compartir-la. De generar un sentit de la vida crític que, en cas d'estendre's, pugui sostenir-se a la realitat malgrat la seva condició d'oxímoron: sentit comú crític.

Som molts a qui no cal convèncer de la necessitat de recollir els bocins de realitat del terra, bufar-los suaument per treure'ls la brutícia i allunyar-los dels festins postmoderns que els volen isolar, embolcallats en dosis úniques. Som molts qui creiem que hem de reconstruir o neoconstruir un sentit de coherència vital o qualsevol dels seus sinònims, escollits en solitari o en grup: compromís, lluita, fidelitat, protecció, suport, paciència, bellesa, veritat, perdurabilitat, etc. Quan el "corrent principal" és portador d'una espècie de *No-Res* a l'Ende, de caducitat anticipada que per legitimar-se ens ofega en la immediatesa, la confusió i les decisions precipitades, la tasca de bastir una manera diferent d'apropar-se al que passa, es diu i es projecta assoleix unes dimensions difícils de copsar. Quan el quadre de Goya que mostra Cronos devorant els seus fills podria rebatejar-se *Reality bites* i estampar-se a les samarretes d'anar a dormir que es vendrien a mans plenes a la botiga d'El Prado i a la seva sucursal del MoMA, l'esforç per ficar-li forqueta i ganivet a la *Grande Bouffe* capitalista s'entoma o no, però no li escauen justificacions *post hoc*. Tanmateix, els que tractem d'aprendre quelcom de la tradició que s'encetà fins i tot abans de la "crítica de la crítica crítica" també som arrossegats pel carnaval fellinià que ens porta a l'espadat-abocador i amb prou feines aconseguim distingir el so dels instruments que s'afegeixen i abandonen l'orquestra.

El temps és fonamental per a la crítica i perquè aquesta esdevingui sentit comú. Això vol dir, per un costat, que necessitem temps per informar-nos, parlar, emocionar-nos, contradir-nos i pensar abans de formar-nos una opinió. Els principis ètics i el coneixement previ ens poden guiar, però haurem de tenir sempre l'alarma de "precaució opinatòria" encesa per evitar prejudicis i dogmatismes. Per un altre costat, hi ha crítiques (és a dir, postures minoritàries) que han requerit que la història les "validi" per passar a ser compartides de manera, si no unànime, almenys majoritària. De Galileu a Rosa Parks o de Rachel Carson a Kafka, podríem identificar una constel·lació de noms, amb èpoques i masses al darrere, que foren incompresos, marginats o senzillament assassinats. Cassandra arriba massa d'hora però ja no ens queda temps per esperar fins que la història li atorgui la paraula. Fins i tot quan ja "s'ha fet" la història costa de jutjar els esdeveniments.

Necessitem temps per informar-nos, emocionar-nos, contradir-nos i pensar abans de formar-nos una opinió

Dos exemples que li encantarien al McCarthy: ara que se celebren 100 anys dels "deu dies que sacsejaren el món", una munió d'experts i "aficionats" encara discuteixen quina va ser la seva importància i com esdevingueren realment les coses. Es diu que quan Nixon i Mao es trobaren el 1972, aquest li digué al "President del món lliure" que era massa aviat per entendre què havia significat la Revolució francesa (sembla que en realitat es referia al Maig del 68, però és més efectiu si fem com si no ho sabéssim...). Un altre exemple de com *es fa* la història.

Els relats hegemònics

Quins fenòmens contemporanis tenen una visió hegemònica i no controvertida? Potser podríem pensar que gairebé tothom estarà d'acord, si se'ls pregunta, que la crisi migratòria originada per la guerra a Orient Mitjà i l'espectacle deplorable dels "camps de refugiats" mentre els governs europeus es fan els distrets passarà a la història com quelcom que ens marcarà a foc la vergonya com a poble. Tal vegada sí, una immensa majoria ho afirmaria, però no em sembla tan evident que aquesta resposta tingui una relació directa -i molt menys coherent- amb la realitat. A hores d'ara encara -i ja- no sabem què deixarà la història i ni tan sols què és un poble, i mentre aquest drama se'ns transmet 24/7 ja en tenim prou amb acabar les nostres històries quotidianes i ser capaces de reiniciar-les l'endemà. Altres diran que tothom coincideix que la victòria de Trump és una catàstrofe que tindrà conseqüències nefastes a escala mundial. Potser això és unànime, sí, però és una realitat absoluta o un relat? Ep, abaixeu la guàrdia, que no defenso Trump! Sí, acuso l'establishment demòcrata i els interessos econòmics que hi ha al darrere: abomino del *remake* del cas Dreyfus que estan articulant per seguir sent l'única alternativa de merda enfront del modern Prometeu del serrell neofeixista. Santiago Alba Rico va escriure fa uns anys que la nostra societat ja no accepta els relats, només els gags: "A nosaltres, enfront del gag i la mercaderia, els relats se'ns fan llargs; els llibres, les catedrals, les explicacions, les converses se'ns fan llargues; la mort de 3.000 persones o la d'un milió se'ns fa llarga; la realitat mateixa se'ns fa llarga".

A la qüestió del *temps de rumiació* (evito el verb digerir-consumir) li hem d'afegir dues més per a pensar els límits d'un pensament crític immediat, contemporani en el sentit literal antagònic a extemporani: les dades (quantitat i qualitat) i les preferències, que es construeixen a partir d'emocions. Aquí no ens ocuparem gaire de la sobreabundància i els biaixos de les fonts d'informació que literalment ens travessen diàriament per infinits canals i de les dificultats que comporta "fer-se una idea" i no que ens la facin a partir de les dades. Molt breument, podríem dir que tots ens hem convertit en *subjectes distrets*. Hi ha tantes coses que demanden la nostra atenció que ni tan sols tenim temps per als nostres fills, que ara comencen a ser genis precoços de la distracció, segons sembla: pastilletes per a la canalla "hiperactiva" i au, *let's the show go on*.

Per intentar mostrar la importància de les emocions o la identitat en la rigidesa, flexibilitat o esquizofrènia de les nostres opinions, m'agradaria que tots i totes vosaltres penséssiu en què heu basat l'opinió que teniu, si és que en teniu alguna (jo no, almenys definitiva), si aquestes opinions estan emmarcades en una postura dicotòmica i quant temps vau trigar a posicionar-vos sobre alguns temes de relativa actualitat. Aviso que moltes qüestions són malparidament tramposes (com un *reality show*; què més voleu?). Som-hi: Brexit; Syriza; la caixa de solidaritat per al pagament de les fiances de Mas, Ortega i Rigau; qui són els veritables "culpables" de la guerra a Síria (al-Assad i companyia o la resta, suposadament "jihadista", amb els respectius satèl·lits imperialistes); la corrupció i el fracàs dels governs progressistes llatinoamericans; l'"obertura" politicoeconòmica de Cuba; la CUP i els seus *affaires* amb Junts pel Sí i Barcelona en Comú; totes les noves tecnologies són alienants i ens porten de cap al "Gran Germà"; les mesures reformistes frenen la revolució i no avancen posicions; sense intel·lectuals petit burgesos no anem enlloc; el dret a decidir i l'independentisme no són el mateix; l'auge de l'extrema dreta és culpa de l'esquerra anquillosada; tota esquerra hauria de reivindicar Hugo Chávez i Fidel com a referents intemporals; les batalles a Podemos són una comèdia que no importa a ningú; que els Comuns facin servir l'Ovidi Montllor o la Montserrat Roig és un insult a la seva memòria; necessitem escriptors catalans

castellanoparlants per a recuperar la nostra memòria; ser seguidor del Barça i autodenominar-se anticapitalista és una contradicció *in pectore*, més gran fins i tot que ser populista i d'esquerres...

El mite dels lliurepensadors

Tanmateix, quantes sensibilitats han fet saltar el pilot automàtic del rebuig o la identificació? Fa pocs dies llegia en un article d'opinió una reflexió que crec lliga perfectament amb això: en el terreny polític, hauríem de ser capaços de guiar-nos i d'aconseguir representar-nos o sentir-nos representats a través del reconeixement i l'expressió de dubtes raonables, no per certes monolítiques, en general fruit de la impostació o la imposició. En un món que ens agrideix constantment, en què un titular o una opinió pot tallar-nos la pell i la veritat es disfressa d'eficàcia (i viceversa), hem de ser conscients dels nostres límits humans per entendre la realitat, encara que sigui amb unes ulleres crítiques. Mirem la realitat plegades. El lliurepensador que sempre va a contracorrent i es vanta de tenir una opinió "no contaminada" és un mite creat per a fer-nos pensar que nosaltres no som mereixedors de tenir una opinió. I tant que ho som! La nostra opinió es construeix de manera predominantment col·lectiva, sovint de manera inconscient. Hem de trobar la manera de tocar els límits que ens imposa aquesta cursa frenètica sota una borrascada de dades equívocues. Hem de ser crítics amb la cursa i comprensius amb els que la volen parar. Hem de reconèixer que ens entabanem a criticar als que ja són crítics per una qüestió de budells, no perquè estem atents a la paraula de l'altre i a la veritat. Potser així, algun dia, el sentit comú l'hauréem construït entre totes i ens podrem enfadar, angoixar, alegrar, decebre o autoenganyar obrint la porta a la possibilitat de sortir d'aquest manicomi, de deixar de ser calaveres atònites. ●

pàgina oberta

Hi havia una vegada el dret de vaga i la consciència de classe

Roser Palol | @I_CSC

Delegada sindical de la Intersindical-CSC

Hi havia una vegada unes persones, moltes, que ens pensàvem que teníem drets perquè “ja havien estat guanyats” per generacions pretèrites. Ens constava que havien lluitat, els ho devíem i els ho reconeixíem. Ens semblava indiscutible. Ens ho pensàvem tant pel que fa als drets polítics, com socials, econòmics i laborals. Tant pel que feia als drets personals com els col·lectius.

Entre aquests drets que pensàvem irrevocables hi havia el dret de vaga. No era un dret “simpàtic” -com seria el dret a gaudir d’un permís de maternitat o paternitat- perquè utilitzar-lo representava una pèrdua econòmica per part dels treballadors i treballadores que l’exercíem. Era un últim recurs i, simpàtic o no, el cas és que ens pensàvem que el teníem.

L'eina de la vaga, com que pot ser una arma de doble tall, és una eina infrautilitzada i tot això genera por. Més a l'Ibex-35 que a tota la patronal en pes. Tot i que també, déu ni do.

I, és que, ho vulguem tenir present o no, els dies feiners ocupen la major part de les nostres vides laborals que formen el període més llarg de la vida humana i ens els passem mirant cap a una altra banda. Actuem com si no fóssim classe treballadora i és el que sens dubte som.

Durant el mogudet octubre passat es va aprovar el Reial decret llei 15/2017, de 6 d'octubre, de mesures urgents en matèria de mobilitat d'operadors econòmics dins del territori nacional que atemptava greument contra el teixit productiu de Catalunya i, per tant, en contra dels interessos de la majoria treballadora d'aquest país. Era un motiu per convocar vaga general.

També ho eren les contínues suspensions i anul·lacions, per part de la judicatura espanyola, de les lleis aprovades pel Parlament de Catalunya; lleis que pretenien pal·liar, tant com podien, les conseqüències de les crisis que inevitablement produeix el sistema actual. Estem parlant de lleis com la de la pobresa energètica, la d'habitatges buits o per la creació d'una agència de protecció social catalana.

Al final, fer vaga o no tenia molt a veure amb un element circumstancial que és la comoditat i amb un altre de gens circumstancial -perquè ens acompanya des del naixement fins a la mort, en la nostra vida pública i privada- que és la por. La fòbia a l'enfrontament i la por al canvi són dos estris molt útils per a qui ens vol quietets, calladets, manipulables i mesells.

Va ser en aquest context que vam convocar una vaga general per al 8 de novembre, que va tenir un seguiment remarcable. Fomento del Trabajo Nacional va considerar que era una vaga il·legal i il·legítima i ens va denunciar argumentant que era una vaga política. El judici es va fer el 25 d'abril. Si el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya els donés la raó, estaria admetent que no es pot fer vaga en un context polític determinat, per molt laboral que sigui la vaga. Circumstàncies polítiques n'hi ha sempre, de manera que estarien dient que no es pot fer vaga mai. Si no tinguéssim un mínim de consciència de classe, ens els creuríem i tot.

Juntament amb el dret de vaga i els drets laborals i socials com a conjunt, també vam mantenir la

/ BERNARDO BAGULHO

creença en les pensions d'invalidesa i jubilació. No se'n va acudir mai utilitzar l'expressió “pensions públiques” perquè l'adjectiu no tenia sentit: les pensions eren públiques igual que el cel era blau. I es veu que ja no és així.

Hi ha vegades que l'estabilitat econòmica trontolla a causa de la situació de canvi en l'àmbit polític. O els ho sembla. Quan un matí de l'efervescent mes de setembre passat, els treballadors de La Caixa de Pensions van abandonar temporalment els seus llocs de treball, es van plantar al mig de la Diagonal i la van tallar davant les torres de la seu de la seva empresa -aquella emblemàtica entitat!- cridant “Els carrers seran sempre nostres!” algun directiu es va atabalar i va fer una trucada. Perquè acabava de passar allò que no li havia passat pel cap que pogués passar. Perquè si els drets són els resultats de les lluites, al final, la lluita primigènica és la que consisteix a perdre la por.

Per cert, per si teniu curiositat, us fem *spoilers*: la direcció de l'entitat decidia traslladar la seva seu social fora de Catalunya. Casualitat o no, això va passar la tarda del dia en què es van adonar que els “seus” treballadors no eren propietat seva.

Arribats en aquest punt, no ens queda més remei que parlar d'aquelles petites coses que ens fan la vida més clara, com és la consciència de classe. Com és que mig món està convençut de ser classe mitjana quan està sotmès a tota mena d'arbitrarietats del mercat i és víctima de qualsevol forma de precarietat? Doncs ben bé per això: perquè el concepte de pertànyer a una classe social determinada fa de mal vendre. És molt més senzill pensar: “Ara passo per una mala temporada i tot canviarà”, i demanar un altre préstec a l'entitat bancària que s'hi posi més plana.

El resultat és que ja no estem en condicions d'anar recordant què és la societat de classes, què és la lluita de classes, etc., sinó en

condicions -i encara just- de rescatar la consciència de classe. I construir-la i reclamar-la des de baix. Qui manté la seva consciència de classe està disposat a exercir el seu dret de vaga igual que crea i empena una caixa de resistència suficient per tenir la paella pel mànec a l'hora d'acabar o no aquesta vaga. Qui fa aquest tipus de coses, com a mínim, té consciència de pertànyer a un col·lectiu. Com a mínim. I ha llençat a la paperera l'equívoc “classe mitjana” i la seva afició a amagar qualsevol forma de precarietat pròpia.

A títol d'anècdota, quasi com això de la reacció no prevista dels treballadors de La Caixa, heu pensat mai com s'ho ha fet Ciudadanos per ser votat per persones que viuen vides molt precàries? Les seves propostes han estat privatitzar la sanitat, abaratir l'acomodament, retardar l'edat de jubilació, abaixar les pensions, continuar amb les retallades i, posats a fer, no invertir en infraestructures... La meitat de la resposta és la manca de consciència de classe d'aquelles persones a qui els han anat amb aquest discurs. L'altra meitat la podem deixar per un altre dia, perquè no és l'objecte d'aquest article.

El Procés polític, malgrat els seus defectes, ha tingut la virtut impagable de convertir en subjecte polític tothom qui ha volgut. Persones que només eren votants de cada quatre anys, i encara, decidien actuar políticament. També és necessari un procés social que ens converteixi en subjectes del món del treball. Sense consciència de classe no hi ha República. ●

“

La fòbia a l'enfrontament i la por al canvi són dos estris molt útils per a qui ens vol calladets i mesells

Coordinar-se per sobreviure al 'souvenir'

Manifestació a
Barcelona contra
el turisme massiu
/ VICTOR SERRI

Iniciatives com la xarxa SET, formada per tretze regions del sud d'Europa per fer front a la turistització, aposten per consolidar i internacionalitzar les lluites incipients de ciutats i territoris mediterranis

Guille Larios | @La_Directa

Un fantasma comença a recórrer el sud d'Europa. Un tímid però creixent discurs que va obrint-se pas i legitimant-se en l'imaginari col·lectiu amb els mesos i anys, temporada a temporada, rècord rere rècord de visitants. Veus disperses que s'alcen des de les urbs mediterrànies més devastades i monopolitzades per la lògica fordista de la indústria turística. Moviments i col·lectius que no exigeixen un tall més gran del pastís de beneficis que el turisme genera, sinó un control i decreixement d'una activitat d'efectes ambivalents i deslocalitzats, a l'empara de la desregulació i l'extractivisme i, fins fa poc, impossible de criticar.

Aquesta crítica, encara atàvica arreu, s'enfronta a la maquinària d'un discurs desplegat invariablement per estats i empreses després de la fi de la Segona Guerra Mundial, amb la democratització del viatge per a les classes treballadores i l'estructuració d'aquesta indústria a escala global i massiva. "Aquest discurs

manté que el turisme és un plaer innocent amb el qual 'tots hi guanyen'. Una tesi que ha convençut amfitrions i turistes a pensar que es tracta d'una indústria amiga del medi ambient, sostenible, que genera riquesa i treball i permet l'enriquiment cultural mutu, sobretot per a les regions que l'etnocentrisme capitalista considera *menys desenvolupades*". Així s'explica a l'assaig *Turisme industrial i consum de llocs exòtics*, signat pel col·lectiu Malpaís i recollit recentment per l'Editorial Antipersona; una de les moltes publicacions, llibres o trobades que en els darrers anys comencen a teoritzar sobre els impactes negatius d'aquesta indústria. "La deslocalització de tot el procés de producció de la indústria turística i la menor visibilitat de tots els seus impactes i conseqüències directes o indirectes (com la indústria del petroli, fàbriques d'avions i creuers, explotació de recursos naturals, especulació immobiliària) han aconseguit una acceptació social difícilment criticable", argumenta l'assaig. »

» En aquest reportatge posem el focus a documentar l'experiència d'algunes lluites i resistències embrionàries de diferents territoris que s'organitzen per fer front als impactes d'aquesta indústria i són, alhora, zones receptores i emissores de turistes. Moviments que segueixen topant amb el mur del progrés i del desenvolupament, que els desvirtua amb etiquetes de subdesenvolupats, anacrònics o turismofòbics als quals cal modernitzar i integrar en la lògica del capitalisme global.

Nodes en lluita

L'Assemblea de Barris per un Turisme Sostenible (ABTS) va néixer fa tres anys a Barcelona per aglutinar les reivindicacions de fins a 36 entitats i col·lectius dels barris més afectats per la pressió disruptiva del turisme -reconvertits en llocs -objectes de consum-, contra la mercantilització dels territoris i la vida de la seva població. Des d'aleshores, l'ABTS genera un discurs social crític amb aquesta indústria, així com accions per fer trontollar el mantra de governs, empreses i lobbys del sector. "És coneguda la postura de l'ABTS, radicalment oposada a l'actual model de ciutat, econòmic i turístic. De la mateixa manera que fa gairebé tres anys l'assemblea va néixer per enfrontar -no ja en l'àmbit de barri sinó de ciutat- una indústria global, ara tornem a enxarxar-nos dins de l'àmbit del sud d'Europa amb el mateix fi", expliquen en el manifest fundacional de la xarxa SET (Sud d'Europa enfront de la Turistització). La iniciativa es va presentar el 26 d'abril al local veïnal Calàbria 66 del barri de Sant Antoni, després d'haver-ho fet en altres ciutats sud-europees, en una sala atapeïda de col·lectius veïnals i d'habitatge i mitjans de comunicació expectants.

Reme Gómez, de l'ABTS, va explicar que el sorgiment de la xarxa es troba rere la celebració del primer fòrum veïnal sobre el turisme, celebrat el 2016. En aquesta trobada es reuneixen col·lectius d'arreu, com Tot Inclòs (Palma), Comitato No Grandi Navi Veloci (Venècia) o Aturem Bcn World (Camp de Tarragona) o les accions als ports de Barcelona i Palma contra el creuer més gran del món: Symphony of the Seas. "Totes aquestes experiències van ratificant la idea que cal treballar en xarxa", apunta.

Avui dia, el manifest fundacional recull fins a catorze territoris del sud d'Europa, tot i que està obert a adhesions d'altres nodes. "Cada ciutat o territori es troba en un punt diferent pel que fa al nivell de conscienciació i organització respecte a la problemàtica i com enfrontar-s'hi", explica Dani Pardo, de Ciutat Vella no està en venda. "Es tracta de fer més operativa aquesta guerra de guerrilles no coordinades", afegeix. "Hem de veure en quin moment es troba cadascú; el procés és detectar, assimilar, crear discurs i passar a l'acció", apunta Gómez.

Impacte en l'habitatge

Tot i reconèixer els conflictes específics de cada territori, el manifest presentat per la

xarxa SET recull problemàtiques que considera d'afectació comuna. Algunes d'elles són l'alta generació de contaminació i residus, la precarització de les condicions laborals, l'increment de preus als comerços del monocultiu turístic o la saturació de la xarxa de transport públic. Així i tot, el punt de major coincidència és la precarització i la reducció del dret a l'habitatge com a

conseqüència de la compra que fons d'inversió i immobiliàries estan fent d'edificis situats en zones centrals, que n'alteren la funció residencial per a dedicar-los a usos turístics. L'augment dels preus ha fet que només al districte de Ciutat Vella de Barcelona, coincidint amb la popularització del règim d'allotjament turístic en el període 2013-2016,

hi hagi un increment del 21% de la renda en el preu per metre quadrat del lloguer mensual. Es calcula que un 10% del veïnat ha abandonat el barri Gòtic en la darrera dècada.

"A Venècia el problema s'ha tornat endèmic; no hi ha pisos disponibles, estan tots al mercat del lloguer a mitjà (màxim un any, contracte per a no residents) o curt termini (lloguer turístic)", explica Caterina Borelli,

de l'Officina di Pensiero e Azione (OPA!), un grup d'acció i investigació urbana i a Venècia. "Cada dia dos pisos són sotstrats del mercat residencial per a ser convertits en turístics. Aquí no hi ha limitacions legals per al sector del lloguer turístic, que està totalment liberalitzat", afegeix.

"Intentam obrir un debat silenciats massa temps. Aquest ha estat el primer èxit

de les entitats que combaten les conseqüències del lloguer turístic: posar fi a una mena de llei del silenci i la visió unilateral que destaca només els aspectes favorables", apunten fons del col·lectiu ecologista Terraferida, a Mallorca. "Ara es pot sentir amb força la veu dels perjudicats pels efectes del lloguer turístic sobre l'habitatge, la cohesió social i la pressió turística, que, a més, comencen a organitzar-se i fer xarxa". Només a la ciutat de Palma, en el període 2003-2014, s'han efectuat 12.479 desnonaments. El 77% (8.601) han estat de llogateres i el 23% restant, execucions hipotecàries (3.878). Ho explica Sònia Vives en la seva anàlisi sobre el fenomen dels desnonaments en la construcció de la marca Palma per al monogràfic *Tot Inclòs*. Per a Vives, "aquests desnonaments

s'han articulats majoritàriament a través de processos de gentrificació, sobretot turística; mentre que les execucions hipotecàries responen sobretot a processos d'empobriement i d'estigmatització social".

Venècia i Palma, terra cremada

Ambdues ciutats -adherides a la xarxa SET- són clars exemples del que signifi-

ca el paradigma del monocultiu turístic. "Entre el centre i les illes de la llacuna de Venècia vivim 80.000 persones, que rebem prop de trenta milions de turistes l'any, tot i la manca de mitjans estadístics per comptabilitzar-los", apunta Borelli, que denuncia l'actitud del consistori. "L'Ajuntament ha autoritzat la construcció d'hostals *lowcost* a

Mestre, amb 5.000 llits a 10 euros la nit, i ha col·locat portes automàtiques a certs carrers per desviar el fluxe de turistes cap a rutes urbanes alternatives. Això no soluciona res i, conceptualment, és el més semblant a convertir la ciutat en un parc temàtic". Des de fa prop d'un any, OPA! realitza accions d'art urbà per a la visibilització de pèrdua de població resident a Venècia, mapeigs col·lectius

"A Venècia el problema s'ha tornat endèmic; no hi ha pisos disponibles", explica Caterina Borelli, del grup d'acció OPA!

Una de les accions contràries al turisme industrial a Venècia

Presentació de la xarxa SET, a la seu veïnal Calàbria 66 de Barcelona / VICTOR SERRI

i -amb la formació de la xarxa SET- difon el manifest per a altres ciutats d'Itàlia.

A Mallorca, entre l'any 2010 i l'any 2016, tot apunta a un creixement dels indicadors relacionats amb el turisme. Segons dades de l'Institut d'Estudis Estadístics Balears, en aquest període l'arribada de visitants s'ha incrementat un 22,93% amb tres milions més en sis anys. S'ha registrat un augment del 24,13% de les operacions aèries als aeroports balears, passant d'un total de 259.981 a 342.645, amb un increment de passatgeres del 22%. Durant el mateix període, l'arribada de creuers a les Balears s'ha incrementat un 14,42%, fins als 742. Pel que fa al passatge, l'increment ha estat d'un 21,18%, i ha arribat

pràcticament als dos milions. En la darrera dècada, el nombre total de creueristes s'ha duplicat i està en marxa una ampliació del port de Palma per rebre creuers de més de 300 metres d'eslora.

Quin és el futur?

"A Florència i Venècia hi ha un malestar social cada cop més evident amb el model turístic; no amb el turisme en si, ja que totes som turistes", explica Borelli. "En l'àmbit de país, la sensació és que el turisme és vist com un recurs a explotar al màxim possible com a solució immediata a la recessió econòmica. És un punt que compartim països del sud d'Europa, golejats per la crisi".

Per això afegeix: "Hem de buscar les situacions en l'àmbit global, el suport i aliances. A Venècia som massa poques, necessitem reforços perquè la nostra veu arribi lluny".

Dirigint-se a les institucions, Pardo apel·la per "canviar el paradigma de l'explotació turística, deixar de crear marques, portar turisme fins a tots els territoris, diversificar, no fer política de terra cremada amb el territori". I afegeix la necessitat de "seguir compartint idees i experiències entre territoris afectats i generar alternatives productives de creixement econòmic així com altres models laborals".

"La potència d'aquestes resistències encara està per cristal·litzar, [...] però la coordinació entre aquestes lluites podria servir per superar certs obstacles i limita-

cions a l'hora d'enfrontar-se radicalment a les dinàmiques estructurals d'aquesta indústria", signava de manera premonitòria Malpaís l'any 2015.

"Som davant d'un escenari de molta gravetat, ja que el model de les illes és el de la insostenibilitat, el de les desigualtats socials i el de la dependència absoluta de l'exterior en un món cada vegada més globalitzat i inestable", recull Tot Inclòs. "Així no es pot descartar un col·lapse en un futur no gaire llunyà. Per tant, els que encara creiem en l'edificació d'una societat justa i veritablement sostenible no ens podem adormir ni perdre el temps. Cada vegada està més clara la impossibilitat de reformar el capitalisme. Anem, doncs, a construir els fonaments del postcapitalisme", conclouen. ●

"Hi ha malestar social cada cop més evident amb el model turístic; no amb el turisme en si, ja que totes som turistes", explica Borelli

#GOTrentilitzable
X UN MÓN + SOSTENIBLE

eco festes
Solucions ecològiques per a esdeveniments

Informació
93 837 15 48
www.ecofestes.cat

Compra'l personalitza'l
Lloga'l Col·lecció de 30 i 50 cl
Renta'l Servei ràpid i eficaç
Gestió integral x grans esdeveniments!

El sandinisme s'enfronta a l'orteguisme al carrer

Una frustrada reforma de les pensions esperona protestes ciutadanes contra les polítiques elitistes i personalistes de la parella presidencial

Xavier Ruiz Ribes
Managua

La tasca sembla feixuga: destruir a cops de pedra i pals una estructura de ferro d'enormes dimensions. Un vehicle s'atura a la rotonda, envoltada de gent, i en pocs segons apareix un bufador de soldar del seu interior abans que torni a accelerar i desaparegui en la foscor. Tot i el nou aparell, el grup de joves encara necessitarà ben bé una hora perquè l'estructura comenci a vinclar-se cap a l'esquerra i, amb tot el seu pes, acabi caient sobre la pols d'aquest estiu tropical i sec a Managua. L'arbre de la vida -o el *chayopalo*, que és com es coneix popularment aquest monument a l'egolatria- ja és un munt de ferralla sobre el qual salten grups de persones enfervorides.

Res millor que la caiguda d'aquest símbol, creat i multiplicat a la capital per Rosario Murillo -la vicepresidenta i ahora esposa del president Daniel Ortega-, per entreveure alguna de les claus de la crisi desfermada a Nicaragua des del passat dia 16 d'abril. Aquell dia, a través d'un decret presidencial, Ortega reformava el sistema de seguretat social del país de manera unilateral -una setmana més tard faria marxa enrere. Aquesta reforma de l'INSS suposava increments en la cotització tant de les plantilles com de les direccions, i una rebaixa, en termes generals, de la pensió de jubilació. En poc més de 72 hores, la indignació per les retallades socials es va convertir en un esclat contra la repressió, la manca de llibertats i les formes autoritàries i personalistes del govern. Per què ha tingut lloc aquesta voràgine de fets encadenats en pocs dies d'abril, que ha dut el país a protagonitzar una de les pàgines més negres de la seva història contemporània?

Daniel Ortega va tornar al poder el 2007, per la via electoral i beneficiat per un pacte amb l'expresident Arnoldo Alemán -un dels personatges més perversos de la dreta nicaragüenca-, que li va facilitar un canvi constitucional a mida. Aquesta inaudita aliança deixava via lliure al Front Sandinista d'Alliberament Nacional (FSLN) per construir una estructura de poder vertical, monolítica i molt ben travada que, sota l'aparença i el discurs d'un nou govern revolucionari, començava a donar mostres de contradiccions implacables: compatibilitzar amics com Hugo Chávez -finançador dels principals programes socials i d'inversions durant uns quants anys- amb el cardenal Miguel Obando -factòtum de l'església catòlica més reaccionària- o amb José Adán Aguerri -cap de la patronal que reuneix la gran empresa privada nacional. Una barreja difícil de digerir.

Bona part del sandinisme històric i les noves bases joves (cooptades per la via dels sindicats estudiantils) van donar suport al govern sense fissures aparents: els beneficis socials semblaven suficients per acceptar qual-

sevol contrapartida. Qui no estava amb el govern perdria qualsevol opció de rebre beneficis. I tota dissidència, per mínima que fos, suposava l'aniquillació política immediata. Però la casa, malgrat tot, anava acumulant esquerdes invisibles.

Fer esclatar l'olla

Una teoria recorre tots els racons del país: la de l'olla a pressió. Ho comento amb en Raül, el meu veí: "Aquí els nicaragüencs som fermes". Sandinista de cor, accepta que a Nicaragua la gent aguanta el que calgui, però que cada poques dècades hi ha un punt d'inflexió que fa esclatar l'olla. No se sap mai quan arriba al punt màxim de pressió, i quan ho fa ja és tard per tornar enrere: la Història ha començat a canviar. Pot ser per qualsevol motiu, ja sigui l'assassinat d'un periodista o la mítica pedrada contra un filibuster. O potser una reforma imposada de les pensions.

El 18 d'abril, un grup de persones, poc més d'un centenar, es van convocar a través de les xarxes socials amb l'etiqueta #SOSINSS a Camino de Oriente, a la sortida de la capital. La indignació per la reforma era palpable a tot el país: l'olla bullia. La pel·lícula dels fets, fins aquí, era previsible: un grup de la Joventut Sandinista, equipat amb samarretes al·lusives al govern, va irrompre al cap de pocs minuts amb pals i pedres. Ferits i escampada.

En poc més de 72 hores, la indignació per les retallades socials es va convertir en un esclat contra la repressió de l'estat

El 19 d'abril, l'efecte contagi ja era imparable: l'estudiantat de les principals universitats públiques s'afegia a les protestes

Estudiants damunt de les barricades als carrers contigus a la Universitat Politècnica

Però el grup insistia, i la policia va acompanyar una segona onada de repressió, tot retransmès en directe. Un segon focus de protesta a la Universitat Centreamericana patia la mateixa resposta i l'estudiantat s'escalava. Ja se sentia el xiulet de l'olla.

El 19 d'abril, l'efecte contagi ja era imparable: l'estudiantat de les principals universitats públiques s'afegia a les protestes, defensant-se amb contundència i convertint els carrers en veritables camps de batalla. I Managua deixava de ser l'únic focus del conflicte per estendre's a altres indrets molt simbòlics, com un dels històrics bastions del sandinisme: el barri Monimbó de Masaya. Les primeres declaracions públiques de Rosario Murillo van encendre els ànims -que ja estaven caldejats-, en què titllava de "grups minúsculs, ànimes petites, tòxiques, plenes d'odi" la ciutadania que protestava i aguantava la repressió, que ja originava les primeres víctimes mortals.

Però la dreta nicaragüenca, devastada per lluites internes i polítiques antisocials als anys 90, no és capaç de protagonitzar per si sola un esclat com aquest. Es necessitava un sector que el govern tenia sota els seus peus i que no creia capaç d'aixecar-se, el fill pròdig que es rebel·la contra el pare: el sandinisme de base popular renegant de l'orteguisme d'elit.

La pèrdua del control universitari ha estat una sorpresa majúscula. Quan tot sembla ben lligat, els cadells sandinistes han girat la truita. Recordant les lluites per l'autonomia universitària durant els governs neoliberals, els centres d'ensenyament superior s'han convertit en punts neuràlgics de la crisi. La força de les estudiants ha transformat la defensa governamental del poder en una repressió desfermada i molt violenta. Ningú oblida rà fàcilment la quarantena de morts confirmades, que per ironies del destí s'han transformat en màrtirs d'una "patria llibre".

La manifestació unitària de rebuig el dia 23 d'abril, primer convocada per l'empresariat però després assumida per tothom -com l'espai per aglutinar les múltiples veus dissidents-, va ultrapassar totes les previsions. Passejo al costat de persones de classe mitjana amb bones sabates esportives i amb famílies humils calçades amb *chinelas* (les xancletes més populars), amb estudiants i jubilades,

empresariat i assalariades... Impossible fer una foto fixa de grup. I cap bandera més enllà de la de Nicaragua. I consignes, moltes consignes escrites a mà en papers personalitzats: "Que se rinda tu madre", "Eran estudiantes, no eran delincuentes", "Daniel y Somoza son la misma cosa", "Los muertos no dialogan"...

Consignes del sandinisme

Significativament, bona part de la fraseologia escrita i cridada a viva veu provenia de les consignes històriques del sandinisme. I durant tot el recorregut, la música dels Guaraguao o els Quilapayún acompanyava la marxa. Tancant els ulls, hom podia pensar que participava d'una manifestació del FSLN als anys 80. Però calia tenir-los ben oberts: a partir de la rotonda Cristo Rey, la classe alta, que no volia suar ni embrutar-se les sabates, es retira. Però la immensa majoria continuaven endavant, per rutes no previstes, i a mesura que entràvem i travessàvem els barris populars orientals de Managua les imatges eren impactants: a San Cristóbal, San José Oriental, El Edén, Larreynaga, la població dels humils habitatges a peu de carrer ens oferien aigua i fins i tot alguna *cajeta* de llet i sucre mentre feien sonar les olles. Algunes encara portaven les gorres regalades pel govern "d'unitat i reconciliació nacional" o mantenien banderes vermelles i negres al sostre de zinc: prova evident que no reneguen de la seva ideologia sinó de la perversió en què l'han volgut convertir.

Quan anem arribant al destí, els carrers es van estrenyent i ja pràcticament no es pot avançar: és impossible que milers de persones puguin travessar per aquí. Som al barri Georgino Andrade, a pocs centenars de metres de la Universitat Politècnica, on resisteix un nombrós grup d'estudiants que cada nit han estat víctimes de ferotges atacs des de fora del recinte, amb bales incloses. Persones situades a l'entrada del barri ens demanen que ningú faci fotos o filmi per preservar la seguretat de tothom. El barri està literalment en peu de guerra: barricades amb llambordes de més d'un metre d'alçada, veïnes enfilades al sostre de les cases fent guàrdia, molta tensió i cansament a les cares de gent d'escassos recursos però d'immensa força moral. Els ulls de les habitants d'aquest barri (nens i nenes, dones i homes)

em quedaran gravats per molt de temps: han patit escames diàries per part de la policia, registres il·legals, detencions, i mantenen ferma la seva postura. Dubto que aquí hi hagi algú que no sigui sandinista. Se saben de memòria la cançó "¡Que vivan los estudiantes!", i per això actuen en conseqüència.

Desisteixo de continuar, però no puc fer els sis quilòmetres de tornada caminant, les cames ja defalleixen, però no passa res: una camioneta solidària ens recull a una vintena de persones d'entre els centenars que esperen tenir la mateixa sort i que han de tornar a Metrocentro, i ens apilonem a la tina. Avui tothom ajuda, avui tothom col·labora i avui tothom mostra amb orgull la bandera de Nicaragua. La ràdio informa que ja són vuit els *chayopalos* caiguts en diferents punts de Managua. Comptant que n'hi ha uns 150 a tota la capital, és evident que l'orteguisme manté encara una bona base de ferro sobre una població exhausta però alhora esperançada: cal no perdre-ho de vista. ●

La pèrdua del control universitari ha estat una sorpresa. Quan tot semblava ben lligat, els cadells sandinistes han girat la truita

No s'oblidarà fàcilment la quarantena de morts confirmades, que per ironies del destí s'han transformat en màrtirs d'una "patria llibre"

La informació **es fon a negre**

Gairebé 500 pàgines web han estat bloquejades a Egipte des del maig de 2017, una pràctica que s'emmarca en un context de repressió més ampli contra la llibertat d'informació

Marc Español | @mespanolescofet
El Caire

A primera hora del 30 de juny de 2013, exactament un any després que l'islamista Mohammed Morsi hagués pres possessió com a president d'Egipte, una multitud de persones va començar a inundar els carrers del Caire i altres ciutats del país per exigir la immediata dimissió del mandatari dels Germans Musulmans com a cap d'Estat.

A escassos dos quilòmetres d'una plaça Tahrir que s'havia convertit de nou en un dels catalitzadors dels anhels de canvi de les egípcies, un petit grup de periodistes es preparava per allò que havia de venir en un pis ample i ben il·luminat situat al barri cairotà de Dokki. Convençudes d'estar fent allò correcte, havien decidit inaugurar aquell 30 de juny el que s'acabaria convertint en un dels mitjans independents de referència al país: Mada Masr.

“Estàvem segures que el 30 de juny tindria lloc al país alguna cosa gran que conduiria a una transformació política profunda, i volíem ser capaces de presenciar-ho, de manera que vam decidir que era el moment de treure el mitjà”, ens explica la seva directora, Lina Attalah. I amb certa ironia, afegeix: “Crec que ho vam encertar”.

La posició crítica i independent que Mada Masr va decidir adoptar ha xocat amb la contundent repressió del règim

La decisió de continuar treballant implicava publicar en una pàgina que, sovint, no existeix a ulls de la majoria de lectors

L'endemà d'esclatar les protestes, les forces armades van fer un pas endavant i van emetre una declaració en què donaven un ultimàtum de 48 hores al govern i a l'oposició per accedir a les demandes de les manifestants. Finalment, la nit del 3 de juny, amb el termini exhaurit, l'aleshores cap de l'exèrcit i actual president, Abdel Fattah al-Sisi, va anunciar que Morsi acabava de ser depositat. El cop d'estat s'havia consumat i Egipte tornava a quedar del tot atrapada a les urpes de la dictadura militar que encara hi governa.

“En aquell moment molts mitjans de comunicació privats van començar a adoptar un discurs en contra dels Germans Musulmans”, explica Attalah. “La nostra posició era crítica amb l'autoritat dels Germans Musulmans però al mateix temps això no es traduïa -a diferència de la resta de mitjans- en un suport als militars”.

Aquesta posició independent i crítica que Mada Masr va decidir adoptar des del dia del seu llançament ha xocat frontalment amb la contundent repressió del règim d'al-Sisi, sota el qual els drets i les llibertats s'han anat encogint a marxes forçades.

Així, el 24 de maig de 2017, gairebé tres anys després de veure la llum, el govern egipci posava el seu focus sobre Mada Masr amb l'objectiu de fondre'l a negre.

“Aquell dia estàvem treballant com sempre, però vam començar a tenir problemes per accedir al web i pujar-hi contingut”, recorda Attalah. “El primer que vaig pensar va ser que hi havia un problema amb internet, però les nostres lectores van començar a informar a través de les xarxes socials que el web estava bloquejat. Vam fer algunes proves tècniques i ens vam adonar que la pàgina estava sent atacada”.

Mada Masr estava patint el que es coneix com a *injecció de paquets*, un atac informàtic en què una autoritat desconeguda interfereix en la connexió virtual que estableix una usuària amb el mitjà quan intenta entrar a la seva pàgina web. L'objectiu és interrompre'n la comunicació, fins al punt d'arribar a impedir del tot l'accés al web.

“Al principi estàvem preocupades per si hi hauria altres mesures després del bloqueig, i fins i tot vam decidir marxar de l'oficina durant alguns dies”, comenta la directora del mitjà, “però a la vegada vam apostar per avançar en una direcció clara: d'una banda, treballant i publicant amb normalitat; de l'altra, resistint el bloqueig a través de campanyes públiques [de conscienciació] i a través del camí jurídic, que ens va portar a impugnar el bloqueig i a emprendre una causa contra el govern”. Però aclareix: “Encara n'esperem el veredict”.

La decisió de continuar treballant implicava publicar en una pàgina que, sovint, no existeix a ulls de la majoria de lectors egípcies, una situació que dificulta la feina del mitjà: “Abans, constantment ens fixàvem en qui ens

llegia, com podíem augmentar l'audiència i fer-la participar més. Però després del bloqueig ni tan sols podem saber quantes persones ens visiten”, es resigna Attalah. “Moltes vegades, les lectores que intenten accedir al contingut no saben com fer-ho i desconnecten”, la qual cosa “afecta l'entusiasme” d'unes periodistes “que es desmotiven quan publiquen contingut que la gent no pot llegir”.

“Egipte no coneixia la pràctica de bloquejar webs abans i, per tant, les usuàries no tenien les habilitats per esquivar la censura en el seu ús habitual d'internet”, explica en el seu darrer informe Mohammed El Taher, investigador de l'Associació egípcia per a la Llibertat de Pensament i Expressió (AFTE). “Alguns països àrabs tenen una història de bloquejos que ha portat els seus ciutadans a adquirir habilitats per fer-hi front”, continua.

Creuada contra la informació

Mada Masr va ser un dels primers mitjans atacats per la censura de l'Estat, però darrere seu s'ha produït una onada de bloquejos que actualment ja afecta 496 pàgines web, d'acord amb les darreres estimacions de l'AFTE.

Segons aquesta associació, la majoria de webs bloquejades són pàgines de notícies. L'AFTE apunta que la legislació antiterrorista, l'Estat d'emergència en vigor des de 2017 i les normes que regulen el sector de les telecomunicacions ofereixen una coartada legal per a justificar l'ofensiva del govern, però a la vegada argumenta que les llibertats recollides a la Constitució del país haurien de prevaldre.

“La pràctica del govern egipci iniciada el maig de 2017 dona continuïtat a la voluntat política de les autoritats d'imposar el seu control sobre l'espai públic i sobre les diferents plataformes per a la llibertat d'expressió, ja siguin diaris, canals de satèl·lit o plataformes digitals”, considera El Taher.

Malgrat haver-hi molts mitjans de comunicació entre el mig miler de pàgines bloquejades al país, la seva diversitat ha impedit -fins ara- que s'estableixin formes de cooperació. En aquest sentit, immediatament després de la primera onada de bloquejos -que va afectar Mada Masr i vint pàgines més, entre les quals Al Jazeera i l'edició àrab del Huffington Post- es van produir reunions a les oficines del Sindicat de Periodistes per intentar coordinar una resposta conjunta, però finalment es va decidir fer-ho per separat.

“Quan [aquella onada de bloquejos] va tenir lloc, la majoria de mitjans [afectats] estaven afiliats als Germans Musulmans. No és el nostre cas”, defensa Attalah. “També hi havia diferències sobre el nivell de confrontació que es volia assumir: Mada Masr volia emprendre una causa contra les autoritats però no tothom considerava que fos una bona acció”.

Redacció del mitjà alternatiu Mada Masr

I és que el bloqueig de pàgines no respon necessàriament a criteris ideològics ni afecta només mitjans independents que mantenen una postura frontalment crítica amb el govern. Així, un dels mitjans afectats per aquesta mesura del govern ha estat *Daily News*, un diari en què fins i tot al-Sisi havia escrit dos articles, un l'any 2015 i un el 2017.

Un altre dels 496 webs bloquejats al país és el de l'organització en defensa dels drets humans Human Rights Watch (HRW), que va veure com el govern egipci fonia la seva pàgina a negre poc després de publicar un informe, el setembre de 2017, sobre les desaparicions forçoses i les tortures sistemàtiques al país.

"Intentem esquivar la censura publicant material a les xarxes socials que encara no estan bloquejades, i els nostres informes també apareixen en mitjans com Reuters, Al Jazeera o la BBC, perquè no poden bloquejar-ho", explica Amr Magdi, investigador al HRW.

Per a la directora de Mada Masr, el bloqueig de pàgines web respon a una estratègia del règim per poder censurar la informació a un cost polític molt baix: "Sempre penso que és una manera molt intel·ligent de fer-nos mal perquè el bloqueig representa

un desafiament molt important per a nosaltres però, al mateix temps, no implica arrestar ningú. És una manera suau de censura que no genera una gran pressió", considera.

"Es tracta d'una dictadura militar a la qual no importa l'estat de dret ni el dret dels ciutadans a accedir a la informació", segueix Magdi. "Després que el govern s'hagi apoderat del control dels grans mitjans de comunicació, les pàgines web, ja siguin blocs o espais de periodisme digital, s'han convertit en l'única plataforma per a la llibertat de premsa", critica. "I sembla que ni tan sols els webs són tolerats per aquest règim opressiu".

A més, el fet que el règim egipci no en tingui mai prou quan es tracta de coartar una mica més la llibertat d'informació al país, provoca que aquelles que estan disposades a defensar-la, com a Mada Masr, només puguin fer-ho pensant a curt termini.

"No estem aferrades a la idea de continuar amb vida, estem més aviat aferrades a la idea de poder explicar tot el que volem explicar avui", confessa Attalah, que sentència: "Aquesta és la nostra mentalitat actual: no ens preocupa quant temps seguirem. Estem llestes per a desaparèixer demà". ●

Un altre dels 496 webs bloquejats al país és el de l'organització en defensa dels drets humans Human Rights Watch

Per a la directora de Mada Masr, el bloqueig de webs respon a una estratègia de censura amb un cost polític molt baix

UCRAÏNA, LA GUERRA EN L'OBLLIT

El Donbass és una de les zones més militaritzades del planeta, i ha esdevingut el conflicte no resolt més sagnant a Europa d'ençà de les guerres iugoslaves dels anys 90 del segle XX

L'anàlisi d'Abel Riu | @abel_riu
Polítològ especialitzat en l'espai post-soviètic

Almenys 10.300 persones mortes, de les quals prop de 3.000 civils; 24.800 de ferides, 9.000 d'elles civils; 1.400.000 de desplaçades internes i més de 900.000 han hagut de fugir a l'estranger, la majoria de les quals a Rússia. I aquestes són les dades oficials recollides per Nacions Unides, les xifres reals possiblement són molt més elevades. Aquest és el balanç a l'est d'Ucraïna, un conflicte que aquestes setmanes entra en el seu cinquè any, cobert cada cop més per una cortina de silenci mediàtic, però que no per això ha deixat de generar víctimes, tragèdia i dolor.

La caiguda del president Víctor Ianukóvitx el febrer de 2014, fruit de la victòria sagnant del Maidan, va derivar en la formació d'un nou govern integrat únicament per partits de l'oposició pro-occidental, a través d'un procés inconstitucional que va ser rebutjat per la majoria de la població sud-oriental del país (històricament més propera a Rússia), especialment a la regió del Donbass.

Les noves autoritats de Kíev van iniciar un progressiu apropament d'Ucraïna cap a Occident, recuperant també símbols, herois i mites ultranacionalistes que per a molta gent retrotreien a episodis traumàtics de la Segona Guerra Mundial. La reacció a aquests fets va ser l'annexió de Crimea per part de Rússia i l'inici de múltiples protestes en favor de la federalització -i fins i tot de la independència- a diferents ciutats del sud i l'est del país. La negativa de les noves autoritats ucraïneses a negociar amb el sud-est va provocar una revolta armada amb el suport de Moscou en algunes zones del Donbass, i va degenerar en una guerra civil quan Kíev va intentar recuperar per la força les zones revoltades. L'ofensiva, en què van participar batallons d'extrema dreta, va

Tot i el silenci mediàtic, la situació sobre el terreny segueix sent molt inestable, amb centenars de baixes a banda i banda

causar múltiples víctimes civils. La massacre d'Odessa del 2 de maig de 2014 va consolidar un trencament ja irreversible.

D'ençà d'aquell moment, la guerra al Donbas va partir en dues meitats una de les regions històricament més industrialitzades d'Ucraïna, que aportava un 16% al PIB del país i on abans del conflicte vivien 6,6 milions de persones, un 15% de la població. El factor demogràfic ha agreujat la situació, amb una de les pitjors crisis humanitàries del planeta, en la qual 3,4 milions de persones necessiten ajuda per a subsistir: un 30% són gent gran, un 60% dones i criatures.

Tot i el silenci mediàtic, la situació sobre el terreny segueix sent molt inestable. El 2017 es van produir unes 400.000 violacions de l'alto el foc segons la missió de monitoratge de l'OSCE, un increment substancial respecte a les 320.000 registrades el 2016. El nombre de víctimes civils també va augmentar en el mateix període, passant de 585 (111 mortes, 474 ferides) el 2016 a 604 (114 mortes; 490 ferides) el 2017, segons dades de l'OHCHR. El nombre de baixes militars el 2017 -mortes i ferides- és de centenars a banda i banda.

Una de les causes de les baixes civils són les explosions de mines o altres restes explosives de guerra -238 de les víc-

times de 2017-, un dels grans perills a la zona. Avui en dia l'est d'Ucraïna és una de les zones més minades del planeta. La realitat quotidiana, amb bombardejos freqüents, és particularment difícil per a les 600.000 ucraïneses -100.000 de les quals infants- que viuen als voltants dels 457 quilòmetres de la línia de contacte que delimita les zones controlades pel govern de Kíev i els rebels. Aquesta línia també divideix les vides de moltes persones.

Algunes veus han intentat encaixar la situació a l'est d'Ucraïna dins dels coneguts com a "conflictes congelats". El cert és que avui en dia el Donbass és una de les zones més militaritzades del planeta, i és el conflicte no resolt que genera més conflictivitat i morts d'entre els cinc que hi ha repartits per l'antiga URSS. I és el més sagnant que ha viscut Europa d'ençà de les guerres iugoslaves de principis dels 90. Les negociacions de pau -basades en els acords de Minsk II, signats a principis de 2015- es troben estancades, i en aquests moments se centren en un possible desplegament d'uns 20.000 cascos blaus de l'ONU a la zona. El govern ucraïnès té pocs incentius per fer passos fermes cap a una resolució del conflicte a causa de la pressió dels sectors ultranacionalistes que s'hi oposen, i alhora pel fet que la guerra al Donbass és una vàlvula de distracció política i mediàtica enfront dels problemes estructurals del país, especialment l'economia i la corrupció. Pel cantó rebel, amb l'*statu quo* actual s'han consolidat com a estats *de facto*, amb un poder al qual difícilment voldran renunciar. Donada la manca d'incentius per a acceptar compromisos a banda i banda, la continuació d'una guerra de baixa intensitat sembla l'escenari més plausible a mitjà termini. ●

/ MÀRIAM BEN-ARAB

Triomfs i reivindicacions del món de la il·lustració

El llenguatge gràfic està poc reconegut socialment i la seva remuneració és molt precària, tot i el creixent impacte i visibilització que aconsegueix a les xarxes socials

Clara Bara Palma | @clarabarapalma

Definir la il·lustració no és una tasca fàcil, possiblement pel ventall d'estils, formats, tècniques i públics que comprèn. La seva transversalitat i simbiosi amb altres llenguatges complica establir-ne els límits, però això atrau gran quantitat d'artistes. Xavi Ramiro, il·lustrador i president de l'Associació Professional d'Il·lustradors de Catalunya (APIC), considera que la il·lustració és la traducció en llenguatge gràfic d'una idea, i que tant pot acompanyar un text com parlar per ella mateixa. El fascina l'elasticitat que caracteritza la il·lustració, i allò que troba més interessant d'aquest món és el desafiament que suposa cadascun dels seus projectes: "Puc tenir un encàrrec aplicat a formats tan diferents com un mural en una paret de deu metres o un videojoc per a la pantalla d'un mòbil".

La definició formal lliga la il·lustració a l'acompanyament d'un text, però cada cop més artistes reivindiquen la llibertat de creació. Cinta Tort és Zinteta, il·lustradora i activista, i considera que és un concepte molt més ampli, que inclou "tot el que és dibuix i s'allunya d'un llenç, d'un quadre". Ella mateixa aprofita aquesta llibertat i experimenta amb tècniques com el *body painting* per convertir les estries i altres característiques del cos femení en peces d'art, per tal de lluitar contra la pressió estètica.

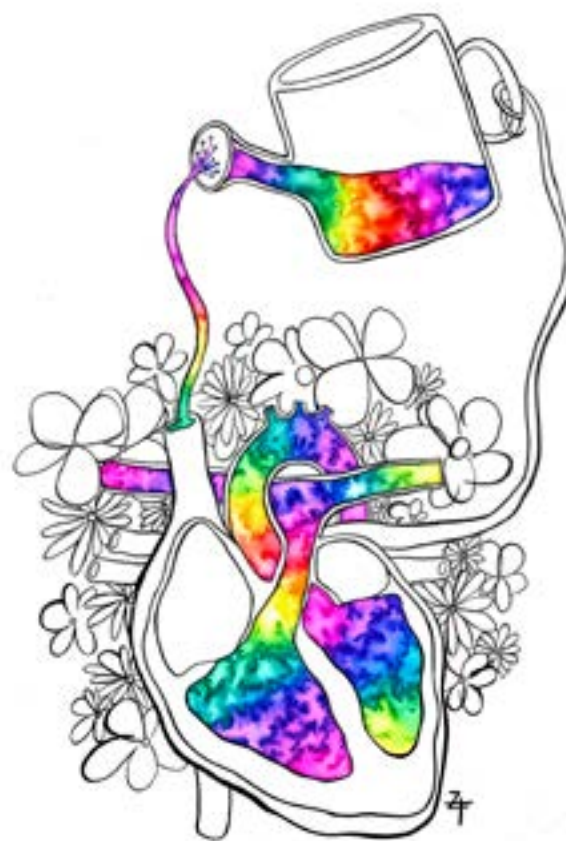
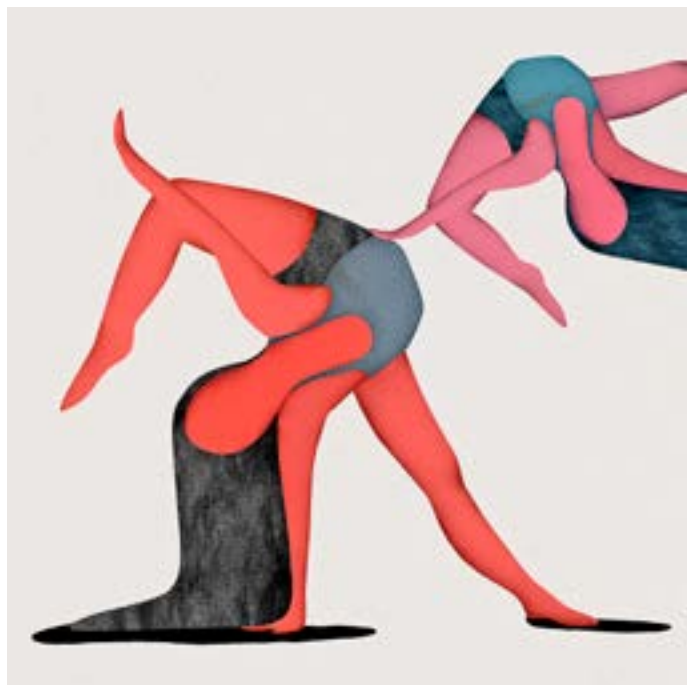
La tecnologia també ha obert noves portes al sector, però les eines digitals i la potencialitat de les xarxes socials no han permès posar fi a la precarietat. Un informe de l'APIC destaca que menys del 6% de

les persones enquestades opina que se li paga un preu just per la seva feina i el 70% ha de buscar una feina complementària a la il·lustració.

L'aparador de les xarxes socials

"Les xarxes socials i internet són una plataforma que et permet ser vist, una oportunitat per a mostrar la teva feina sense haver d'anar d'editorial en editorial amb el portafolis en mà ni haver de pagar a cap agència per a obtenir feines". Màriam Ben-Arab, il·lustradora infantil i de còmics, comparteix l'opinió amb la majoria de companyes de professió, que consideren les xarxes i el web-portafolis una part bàsica de la feina com a il·lustradora del segle XXI. Ramiro, des de l'APIC, també considera que donen presència social, però puntualitza que cal anar més enllà de les xarxes socials per obtenir resultats reals. Parla, per exemple, dels webs dedicats a trobar feina d'il·lustració, com ara Behance.net, on artistes gràfics de tot tipus, de l'àmbit internacional, publiquen el seu portafolis.

És una conseqüència del fet que la presència a les xarxes socials molts cops no es tradueix en resultats pràctics. Les dades de l'APIC mostren que només un 10,8% de les persones enquestades obtenen la majoria de propostes de feina a través de les xarxes, mentre que un 28% mai ha obtingut feina en aquestes plataformes. Una idea que destaquen és que "cal tenir sort" per a triomfar gràcies a elles. »

» Segons la il·lustradora i dissenyadora gràfica Clara Gispert, “és més fàcil que et trobin si hi tens un perfil, però també és més fàcil quedar eclipsat perquè hi ha molta oferta. Això sí, és un mitjà molt fàcil d'utilitzar i a l'abast de tothom”. A més, explica que personalment també les utilitza com a font d'inspiració perquè li permeten veure la feina d'altres artistes del món de la il·lustració o de la fotografia. Les més utilitzades són Facebook i Instagram, però ella va decidir utilitzar Twitter per a un dels seus projectes el 2013, “Post'uit”, ja que considera que és menys visual però a la vegada és “un món infinit d'idees” que li permetia trobar contingut fàcilment per a poder dibuixar alguna cosa cada dia.

Tort també critica la censura que pateixen algunes de les seves obres en aquestes plataformes i explica que es veu obligada a pixelar o eliminar amb Photoshop els mugrons dels cossos femenins on aplica pintura. Creu que també es tracta d'un consum ràpid i que com a usuàries “demanem moltes coses” però no valorem el fet que les artistes comparteixin el seu art a les xarxes, “que és un regal preciós”. Sobre la part negativa d'aquestes eines, Ben-Arab afegeix que les editorials aprofiten l'efecte viral que permeten les xarxes i aposten últimament pels “llibres *fast food*, amb poc recorregut però molta venda immediata”.

La relació entre la presència a les xarxes i la retribució econòmica és, doncs, poc estable, assegura Joan Turu, també il·lustrador, ja que “entre tenir *likes* i treure'n un benefici econòmic hi ha un gran salt”. Tot i això, creu que són una bona eina per a apropar-se a la gent i per a unir “gent que té una necessitat amb gent que pot oferir un servei”. Almenys a ell li va funcionar, tot i que en aquest sentit es considera “un bolet a part”. Es qüestiona per què “fa quatre anys podia vendre un original per quinze euros i em deien que era car, i ara els podria vendre per molt més i ningú em diria res, si el meu dibuix no ha fet una evolució tan increïble”, i es respon a ell mateix que es tracta de la lògica de mercat capitalista. Intenta no aprofitar-se que el seu nom ara estigui a l'alça, i creu que “s'ha de demanar el preu que tu consideris just, perquè tampoc són justos molts preus a la baixa”.

Reconeixement social

“Com cobres tant per una cosa que podria fer el meu fill?”. La pregunta cau en un moment o altre, i demostra la infravaloració que pateix el sector. Ramiro va començar la seva carrera fa més de vint anys i explica que “havia de dir que era dibuixant o la gent no m'entenia”. Ara és més comú parlar d'il·lustració, ja que les noves generacions trenquen, de mica en mica, amb tabús gràfics, i no es fa una associació tan clara entre il·lustració i infants. Destaca la importància d'associar-se per seguir fent créixer el món de la il·lustració: “Som un col·lectiu que, en general, treballem sols a casa o en grups molt reduïts, i això fa molt important que ens relacionem entre nosaltres per fer força en els nostres drets com a autors”.

L'opinió sembla general: la il·lustració catalana ha estat i és de gran nivell. Ben-Arab ho relaciona amb la gran quantitat de bones escoles, però critica que tot i això no tingui espai als mitjans de comunicació, els quals considera que no valoren gens aquest sector. “L'any passat tothom va parlar de la Fira de Bolonya perquè Catalunya n'era el país convidat. Tots els mitjans s'omplien la boca amb el gran paper de

la il·lustració, però després silenci total. Al cap de cinc mesos, per la Setmana del Llibre en Català, es va organitzar una taula rodona amb una il·lustradora anglesa que és tota una eminència, l'Helen Oxenbury, i cap mitjà no en va parlar”. Afegeix que la manca de valoració és general a la societat, i que caldria començar per reivindicar, per exemple, que l'autoria d'un llibre il·lustrat correspon a dues persones: qui l'escriu i qui l'il·lustra.

La il·lustració com a camp de batalla

Gispert ho té clar, “la il·lustració és una eina molt directa que permet dir molt amb un dibuix senzill, i per això està ressorgint, tot i el gran paper de la fotografia”. No estableixen una relació necessària amb la crítica social, però coincideixen amb les grans oportunitats que dona per a mostrar amb humor i senzillesa els aspectes més negatius de la societat. És clar que això depèn del compromís social de cadascú, i Ramiro admet que moltes persones que es dediquen a la il·lustració eviten posicionar-se en una feina tan delicada, ja que “tenen clients d'arreu, amb opinions molt diferents”. Així i tot, creu que és un debat que comparteixen amb qualsevol sector que comuniqui, i que en el món de la il·lustració es troben moltes propostes arran de processos polítics, per exemple.

Entorn d'artistes que decideixen vincular la seva feina amb les seves lluites socials, Turu explica que la il·lustració l'ajuda a allunyar-se de l'estil associat normalment a aquests moviments: “Tenen una estètica molt determinada, utilitzen colors com el vermell, el negre o el blanc i proposen imatges tirant a agressives i normalment realistes”. I creu que això fa que determinat públic no s'hi apropi. Per tal de donar la volta a això, ell proposa un estil “més agradable, més simpàtic, amb colors més vius...” per ampliar a qui es dirigeix, ja que fent ús d'una determinada estètica “moltes persones ja interpreten que el cartell no les interpel·la”. Reflexiona sobre l'objectiu d'aquesta propaganda política i conclou que a les persones que són dins d'aquests

Caldria començar per reivindicar, per exemple, que l'autoria d'un llibre il·lustrat correspon a dues persones: qui l'escriu i qui l'il·lustra

D'esquerra a dreta: il·lustracions de Clara Gispert, Zinteta i Joan Turu

moviments ja els arriba la informació, i que el repte és cridar nova gent a unir-s'hi. Tot i això, puntualitza que es tracta de fer el missatge més agradable, no de perdre contingut.

Invasió tecnològica

A hores d'ara queden pocs àmbits que la tecnologia no hagi capgirat. Fins i tot en un món inicialment tan artesanal, la digitalització és present en la majoria dels projectes, en diferents graus. És una opció personal, i, per tant, hi ha des de persones que la ignoren fins a persones a qui els fascina. En el moment de la tria, l'artista opta per unes qualitats i uns defectes, i Ramiro considera que depenent de la tècnica el resultat canvia profundament. N'està segur, però, que la il·lustració és capaç d'adaptar-se a qualsevol època, i que ja ho ha fet fins ara. Ell dibuixa en paper o en pantalla perquè ha nascut ara, però afirma que "si hagués nascut a la prehistòria, hauria pintat a les coves".

El que és cert és que existeix una complementació entre les dues tècniques, la manual i la digital. Ben-Arab opina que "la calidesa d'un treball fet a mà és innegable" i que "un original no serà mai el mateix que una reproducció", però admet que el seu primer llibre és l'únic que ha fet sense cap suport digital perquè et permet anar molt més de pressa. Quan dibuixa per plaer, però, necessita allunyar-se de la pantalla i tornar al llapis i al paper.

Algunes intenten aferrar-se a la tècnica més manual, com Gispert, que admet que en aquest sentit és "una mica romàntica" i per ella "un paper i un llapis són el millor, encara que sigui per a la primera idea

Fins i tot en un món inicialment tan artesanal com el de la il·lustració, la digitalització és present en la majoria dels projectes, en diferents graus

o esborrany". Turu també intenta evitar l'ordinador perquè ara mateix té ganes d'embrutar-se. A més, en el sentit econòmic, afegeix que un original està més ben valorat, almenys per un determinat públic, on ell s'inclou, ja que "fins fa poc no venia absolutament res original", pel vincle que hi estableix durant la creació. Qui també gaudeix experimentant amb el material és Tort, però ara intenta aprendre també a autoeditar-se digitalment i així tenir el control de tota la seva feina, perquè tot i implicar moltes més hores, li dona molta llibertat. ●

LITERAL

fira d'idees & llibres radicals

11, 12 i 13 de maig de 2018

Ateneu l'Harmonia · Sant Andreu · Barcelona

www.literalbcn.cat

malalletra

Anunaki

El relat de Júlia Bacardit | @JuliaBacardit

El carrer principal de Can Baró té un nom tan llarg que sempre fa l'efecte que hi falti o que hi sobri una paraula. Avinguda de la Mare de Déu de Montserrat. En aquest carrer només hi ha botigues, avis que xiulen, supermercats i senyores grans amb mobilitat reduïda que van damunt de motocicletes -tot i que el barri fa pujada gairebé a cada tram. Hi ha una carnisseria que es diria que és l'àgora de la vida social del barri i un parc on desenes de gossos de mides i races diferents passegen feliços cada dia. Quan hi havia eleccions, la cara de l'Arrimadas es multiplicava al llarg de tota l'avinguda, perquè els caps de màrqueting del partit devien creure que Can Baró és una zona potencialment unionista on cal insistir. Pi i Maragall avall, en canvi, la cara de l'Arrimadas desapareixia per la cara d'algun altre candidat que ara no recordo però que era més adequat a la sociologia graciencina.

El vaig conèixer una nit al metro i vam baixar a la mateixa parada. Em va explicar la vida. Divorciat, guàrdia jurat, a la trentena. No recordo el seu nom, però sé que se sentia avorrit i sol. Em va dir que tenia una filla petita. Un diumenge al matí vaig veure'l amb la nena al forn; aquest forn en què la mestressa tenyida diu *negro* al seu únic client negre, que s'adreça a ella com a *rubia*, i així un i altra converteixen els segons compartits de cada dia en un flirteig incorrecte però innocu. La filla del guàrdia jurat bevia Cacaolat en una de les tauletes de l'establiment i tenia els mateixos ulls grossos i clars, els mateixos llavis decaiguts de son pare. De la tauleta del forn estant, el pare divorciat va tardar a reconèixer-me. La nena em va mirar amb la curiositat de qui és aquesta estranya que parla amb el papa. Soc una veïna del no-lloc, del no-barri, que no vaig saber que es deia Can Baró fins que ho vaig veure en un d'aquests busos de barri que de tan petitons com són gairebé els abraçaries.

La tarda que vaig conèixer l'Àlex m'havia quedat tancada fora de casa. Feia fred, era hivern. Ningú podia obrir-me. Només volia baixar al súper i tornar a la pantalla del meu ordinador, però vaig quedar-me al carrer sense claus fins entrada la mitjanit. Primer vaig fer una cervesa solitària en un dels bars regentats per xinesos de l'avinguda. Tenia a tocar una colla d'avis que feien tertúlia, cosa que el meu avi va fer fins que va ser a les acaballes. A les deu, el bar va tancar, però en una cantonada hi havia un altre bar, i vaig entrar-hi. Una clienta del bar on vaig anar estirava la màniga de l'Àlex, li parlava a l'orella. Anava borratxa i volia endur-se'l a casa, perquè l'Àlex té alguna arruga de més i alguna dent de menys però és un tipus guapo. Ros, xulesc, vulgar, amb un sentit de la cavallerositat dels mascles d'abans. El primer quinto el vaig pagar jo, però després ell va convidar-me. Amb la borratxa l'Àlex es va fer el digne, va dir-me "esta es la ex de mi amigo", i quan la dona li estirava la màniga del jersei vaig veure que l'avantbraç de l'Àlex és un mosaic de tatuatges carceraris en honor "a mi madre que me enseñó".

L'Àlex ha estat a l'Afganistan i a Angola. Dos anys de guerra en quatre tongades de sis mesos. "No te creas que es guerra todo el

/ CLARE NELSON

rato", i em va explicar que hi ha una fase d'entrenament, que primer te n'ensenyen. Vaig fer-li moltes preguntes i em va dir coses que em van interessar molt però que després he oblidat, com si les hagués esborrades l'eufòria de sentir-me a prop d'una bona història, una "història de guerra de veritat" al costat de casa. Aquella nit vaig saber que no és l'únic de Can Baró que ha fet el soldat, però d'entre els soldats-soldadors-bevedors del barri l'Àlex és el més jove i l'únic que creu en els anunakis, uns extraterrestres que han poblat la terra i es troben entre nosaltres. Quan tenia divuit anys l'Àlex va estar malalt, i sa mare, que l'havia criat tota sola, es pensava que el nen se li moriria, però el nen va superar el càncer i es va fer legionari. Als trenta i tants, l'única seqüela física que té de la malaltia superada és que mai no podrà ser pare. L'Àlex em va pagar una ronda i em va dir: "Yo leo mucho". I jo vaig deixar que rodessin els quintets i els cigarrets i els petons a les galtes d'un parell d'amics seus gitanos, un dels quals fa de paleta i viu a les cases verdes de damunt de plaça Sanllehy.

L'Ajuntament va treure els pares del paleta de les barraques del Turó de la Rovira i els va instal·lar a les casetes verdes, que encara avui són molt més barates que qualsevol dels pisos de lloguer de la zona, que comença a omplir-se de gent que voldria viure a Gràcia però que no té altre remei que viure als afores, perquè Gràcia està sobrepoblada i ja no s'hi pot viure. "Este era mi padre, era un orgullo de los gitanos. No fumaba, no bebía, no se drogaba. Se lo llevó un cáncer de huesos a los 29", i el paleta que ja em convidava a una quarta o cinquena ronda em va plantar una foto en blanc i negre als nassos, la imatge d'un home jove, fosc, amb els cabells per sota de les orelles: quan van fer-li la foto devia pensar que li quedaven encara molts anys de vida, i, en canvi, ben aviat se l'enduria l'aire. L'altre home també em va ensenyar una fotografia, una imatge de la seva mare en un jardí, amb els cabells llargs onejants tan característics de les gitanes. "¿Mi padre? No, no sé quién es mi padre".

Per ser legionari, l'Àlex no creu en Déu ni té el rei en gaire estima. Té la teoria que els reis i els governants són anunakis malvats que des de sempre han acaparat tots els privilegis. També té la teoria que al món hi ha persones de fiar i persones que no ho són, però ell insisteix que no jutja, que mai no li ha agradat la política i que per això té amics de tot tipus, amics amb pistoles, amics amb esvàstiques, amics que han matat. Diu que una vegada es va barallar amb un amic seu perquè li havia mentit. L'amic encara complia condemna i havia de dormir a la presó cada nit. Un dia l'Àlex va preguntar-li per què l'havien tancat, i l'amic li va respondre que havia matat un home. Però la veritat és que l'amic de l'Àlex havia matat una dona, segurament la seva nòvia, i quan ho va saber l'Àlex es va enfadar molt, van pegar-se. Després van seguir sent amics. ●

VIRUS

GRUPO KRISIS

MANIFIESTO CONTRA EL TRABAJO

ISBN 978-84-92559-82-4 | 126 pàgs. | 10 €

proletarios del mundo,
¡dejadlo ya!

MANIFIESTO CONTRA EL TRABAJO

www.viruseditorial.net

ressenyas

La història de la brigada uruguaiana en la Guerra Civil Espanyola

Vicent Galiana | @vgaliana_

En les últimes dècades han proliferat multitud de treballs i llibres que aborden, de manera més o menys exhaustiva, el paper i la memòria de les Brigades Internacionals en la Guerra Civil Espanyola. Tanmateix, la major part dels treballs que han vist la llum s'han centrat en l'estudi de brigadistes d'origen europeu: França, Estats Units, Alemanya, Anglaterra, Suècia o Hongria.

Amb contades excepcions, l'impacte de la Guerra Civil Espanyola en els països llatinoamericans i, especialment, la solidaritat organitzada a l'altra ribera de l'Atlàntic amb l'antifeixisme i el suport a la Segona República ha generat menys interès per a la historiografia i ha gaudit de menys difusió i públic. En aquest llibre, Sergio Yanes, Carlos Marín i María Cantabrana recuperen, d'una banda, la història i la memòria de la brigada uruguaiana en la guerra i, de l'altra, com es visqué a la República Oriental l'evolució de la guerra i com s'organitzà i es materialitzà la solidaritat antifeixista. D'aquesta solidaritat prové el nom del llibre: *Papeles de plomo*, que fa referència al record d'un dels entrevistats, Wladimir Turiansky, qui afirma que la Guerra Civil li recorda a les campanyes públiques per arregar "papeles de

plomo" (de les caixetes de tabac o dels embolcalls industrials) que les criatures de famílies polititzades recollien per, segons l'imaginari col·lectiu, ajudar a la fabricació de bales per al bàndol republicà.

El llibre recull la història i la memòria de les persones procedents d'Uruguai que van col·laborar voluntàriament en la Guerra Civil Espanyola situant-los en el seu context històric, personal i polític mitjançant nombrosos documents inèdits, cartes i entrevistes integrades en un treball de recerca exhaustiu i complet. Un treball que mostra, més enllà de xifres, les particularitats i les conviccions de les voluntàries, el procés de gestació de la solidaritat organitzada, les seues filiacions polítiques i sindicals i el llarg períple viscut lluny del seu país: la duresa de la guerra, la mort al front o l'exili.

El treball, editat a Uruguai per Ediciones de la Banda Oriental (2017), ja es pot adquirir a les llibreries catalanes amb el segell de l'editorial Descontrol. Una obra completa i exhaustiva, ben escrita, de lectura còmoda i agradable, que resulta suggerent, no solament per a les persones aficionades a la història de la Guerra Civil, sinó també per al públic en general. ●

LLIBRE
Papeles de plomo. Los voluntarios uruguayos en la Guerra de España
Sergio Yanes, Carlos Marín i María Cantabrana
Descontrol, 2018
293 pàgines

Vides folk

Xavier Puig i Sedano | @xavierps7

Com un despertar a la vida, el disc de debut de Ginestà ens transporta a les experiències d'aprenentatge fruit del pas dels dies de joventut. Una joventut marcada, sobretot, per l'experiència militant, el feminisme i la consciència crítica que deixen endevinar molt dels germans Serrasoles, l'ànima santandreuca del projecte. *Neix* (autoeditat, 2018) és la desembocadura de les trajectòries musicals d'en Pau i la Júlia. Ell com a cantautor, ella com a una de les dues veus d'Akelarre i, ambdós junts, a La Púrria, germen del grup actual. Tot plegat cristal·litza en un folk pop d'autor que té la reivindicació política, en especial la lluita quotidiana, com a eix transversal.

Un estil perfectament representat a cançons com "Neix", que dona

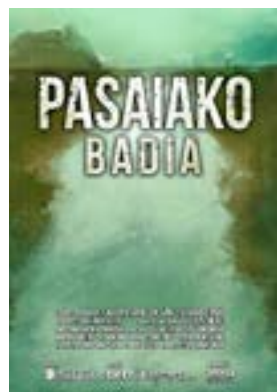
nom al disc, "Construïm" o el single "Folk Tendre". "Si tenen riquesa, nosaltres compromet", diu la tornada en una clarivident declaració d'intencions. Ginestà, però, s'atreveix també amb ritmes que s'acosten al funk en temes com "Marxem" o "Bruixes". Aquest darrer, amb la col·laboració de Gemma Polo (Roba Estesa), esdevé una petita perla amagada al cor del disc per a tothom que s'atreveixi a endinsar-s'hi. ●

MÚSICA
Neix
Ginestà
Autoeditat, 2018

Memòria d'una nit de primavera de 1984

Isabel Benítez | @jerborejuo

DOCUMENTAL
Pasaiaiko Badia
Oinatzak
Produkcioak, 2017
Direcció: Yuri Agirrek, Erik Aznalek, Xabier Otamendik
67 minuts

“Quatre presump-tes terroristes moren metrallats pels *geo* a Pasaia”. Dues columnes a la portada d'*El País* el 23 de març de 1984. Un dispositiu de detenció amb més de cent agents de la Policia Nacional espanyola, GEO i dues *zodiac* de la Guàrdia Civil, quatre joves membres dels Comandos Autònoms Anticapitalistes són cosits amb 113 orificis de bala, amb el pretext d'un tiroteig mai esclarit. L'any 2017 veia la llum el producte d'una campanya de micromecenatge que va recaptar més de 10.000 euros en 40 dies. El relat es fila al llarg d'entrevistes amb familiars, el metge forense

del cas, periodistes, advocades, l'exlehendakari Carlos Garaikoetxea i el vocalista de Barricada, banda que popularitzaria el cas amb la cançó homònima -censurada per la discogràfica. Munició de caça major, execució, tortures, segrest policial, GAL, Pla Zona Especial Nord, José Barrionuevo, Enrique Casas, són algunes de les paraules clau d'un sinistre passatge de la història contemporània. Arxivat sense responsables, el Tribunal Constitucional va rebutjar el recurs d'empara de les famílies, criteri que no ha volgut contradir Estrasburg l'any 2017. En projecció a casals i ateneus. ●

/ ROSER GAMONAL

“No tenir la regla és un alliberament per a les dones grans”

Anna Freixas,
psicòloga i feminista

Àlex Romaguera | @alexromaguera

Com ha de ser la sexualitat de les dones en l'etapa postmenopàusica? Anna Freixas (Barcelona, 1946) dona resposta a un tema que només la lluita feminista ha pogut treure de la “dictadura del silenci” a què havia quedat sotmès. Així va començar a analitzar-ho el 1981, després d'elaborar una tesi doctoral sobre l'autopercepció de l'envelliment que senten les dones. Va ser el moment en què va establir-se a Còrdova, on, mentre donava classes a la Facultat de Ciències de l'Educació, investigava aquesta qüestió i també les relacions interpersonals que s'estableixen entre les àvies, les mares i les filles. Prova d'aquestes recerques han estat els assajos *Mujer y envejecimiento: Aspectos psicosociales* i, els darrers anys, *Tan frescas* i *Sin reglas. Erótica y libertad femenina en la madurez*, els dos editats per Capitán Swing. En aquest últim llibre, fruit d'enquestar 729 dones d'arreu de l'Estat espanyol, Freixas demostra que, només expressant els desitjos i els rebutjos, les dones assoleixen una sexualitat plena a la joventut però també durant la vellesa.

Fins fa poc la sexualitat de les dones grans era un tema tabú. Què ha provocat que se'n comenci a parlar?

Hi han intervingut diversos factors. Destacaria la lluita feminista, les mesures anticonceptives adoptades els anys 70 i el fet que l'esperança de vida hagi augmentat 30 anys, que ha permès que ens interroguem sobre el nostre cos i el nostre model de vellesa.

En la recerca que has fet desmuntas alguns tòpics, com ara que les dones perden el desig sexual en l'etapa postmenopàusica.

És un dels mantes més habituals, perquè ni el desig ni els canvis hormonals s'esvaeixen. Al contrari: no tenir la regla és un alliberament per a les dones grans, ja que poden millorar les seves relacions. Elles mateixes diuen que el desig no sols es manté, sinó que s'amplia amb la comunicació, la confiança, la intimitat i altres aspectes perifèrics.

Amb l'edat es busca una sexualitat més qualitativa?

Passa com amb les relacions professionals, es reestructuren. Ho expliquen les dones que he entrevistat, les quals valoren més la tranquil·litat i els prolegòmens. Això no vol dir que descartin moments passionals, perquè l'amor va del zero a l'infinit i és molt variat. Però hi ha necessitat de pell i una relació més justa i lliure.

Sempre s'ha associat el sexe amb la joventut. Aquest patró porta a l'auto-censura?

Sens dubte. Algunes confessen que veuen el desig sexual com a inapropiat. Per això és important parlar-ne i que cadascú el validi per, tot seguit, posar-lo en pràctica.

Fins ara les dones no han actuat segons el seu desig?

La majoria han perdut la capacitat d'iniciativa de ben joves, sigui pressionades per l'altre (“et deixaré”, “me n'aniré amb la teva amiga”) o perquè les han educat per ser complaents i no posar límits, de manera que no viuen la sexualitat amb satisfacció.

Les lesbianes se'n surten millor sense la pressió de l'home?

La dominació existeix, però és diferent. A les heterosexuales, en canvi, se'ls inculca quan són adolescents el

patró d'una relació submissa en la qual han de satisfer l'altre si no volen tenir problemes.

Quins altres aspectes interfereixen perquè les dones tinguin aquest rol passiu?

El model de salut. Molts tractaments atenuen el desig o impedeixen que arribin a l'orgasme, quan perfectament se'n poden tenir de gran. També són força negligents les conductes en l'atenció primària i en les residències, ja que no es dialoga sobre la sexualitat com a element natural de la vida.

I en l'àmbit escolar?

Se n'hauria de parlar des d'una òptica afectivosexual, no merament basada en el coit, sinó on aprenguem a controlar els desitjos i les emocions. I el mateix pel que fa a l'amor romàntic: l'hem de denunciar si va acompanyat a la rendició o l'entrega sense condicions, però si implica cures per a les dues parts, llavors és gratificant.

L'eclosió de moviments com #MeToo poden contribuir a aquest canvi de mentalitat?

Són importants perquè ensenyen a denunciar situacions no desitjades i adonar-nos que allò que potser ens passa és un cas d'assetjament. De tota manera, ser subjecte del destí només s'aprèn amb l'edat i l'experiència.

El progressiu envelliment de la població obligarà a tractar la sexualitat de manera més àmplia?

L'envelliment causa problemes relacionats amb la dependència i altres aspectes, però és una oportunitat per a l'autoconeixement, i més amb els recursos que tenim a l'abast. Moltes dones ja no aspiren a tenir parella, sinó que s'accontenten amb algú amb qui parlar o prefereixen homes més joves que elles. Estem en un període d'assaig de noves relacions que trencaran molts esquemes mentals.

Quins altres projectes de recerca tens en perspectiva?

Jo prefereixo viure al dia i centrar-me en el present. Però, dit això, continuaré estudiant l'envelliment amb l'esperança que la societat canviï i les futures mares i àvies siguem capaces de transmetre a les noves generacions un llenguatge més apropiat de la sexualitat. ●

Molts tractaments atenuen el desig o bé impedeixen que s'arribi a l'orgasme